

ABONAMENTUL

Pe un an . 28 Cor.
Pe un jum. . 14 .
Pe o lună . 2.40 .

Numărul de zi pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Telefon pentru oraș și comitat 508.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Deák Ferenc Nr. 20
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă fiecare șir
20 fileri.
Manuscripte nu să inape-
lază.

Desvelirea monumentului lui Eminescu.

Ardelenii și mormântul lui Eminescu. — Festivitatea. — Cuvântările. — Ce-a trimis Ardealul neoficial?

Galati, 16 Octomvrie.

Ziua a venit, frumoasă și tristă ca toate zilele de toamnă târzie. Ziua a venit cu surprizele ei atâta de neașteptate.

Imi arunc ochii împrejur. La tribunele ce înconjoară monumentul în jurul căruia vântul toamnei a așternut un covor de frunze galbene, nu văd pe nimeni din Ardealul nostru. Pe nimeni. Sunt reprezentanții societăților culturale din țară. Sunt personalitățile marcante ale culturii noastre, în frunte cu ministrul instrucției. Nu văd însă pe nimeni din Ardealul lui Toma Nour, din Ardealul chemat la viață de glasul de arhanghel al poetului.

Cele ce se spuneau de cu seară nu s'au adevărit. În public se discuta această semnificativă absență. Cei cari se așteptau să-l audă pe trimisul partidului național, vorbind, se întreabă nedumiriți ce poate fi cauza absenței, după ce își anunțase sosirea. Unii — sfântă simplitate! — își exprimă părerea că va fi fost oprit de Unguri la graniță. Alții critică cu toată asprimea nepăsarea cu care ardelenii au primit serbările culturale din țară. Nici la Iași, nici aici noi n'am fost reprezentați așa cum s'ar fi cuvenit.

Imi plăc ochii. Mi-e greu să aud tot ce se spune. Hei, nu sunt nici Ungurii, nici nepăsarea, care a împiedecat pe oficialii noștri să aziste la desvelirea statuei lui Eminescu. E sfânta ignoranță, e ura manifestată pe față în contra luminei, în contra culturii naționale. Și e bine să reținem acest fapt: Nimenea dintre oficialii noștri n'a azistat la desvelirea statuei lui Eminescu. Ziarul aceluiași oficiali însă ia apărarea și aprobă politica unui arhiereu, care azistă la desvelirea statuei unui dușman. E bine să reținem acest fapt, cu toată rușinea ce se revarsă asupra noastră a tuturor. Așa înțelegem noi să ne afirmăm solidaritatea sufletească, așa înțelegem noi năzuințele spre înfăptuirea visului, de jalea căruia ne-au răposat moșii și părinții. Și par'că îmi pare rău că s'a găsit totuș un ardelen, care să-și ridice glasul în numele tinerimii din Transilvania, să afirme ceea ce n'a fost: Insufletețea ardelenilor pentru Eminescu. Trebuia să tacă. Să cadă grea muștrarea asupra celor chemați, asupra celor vinovați. Să li-se rostească cu mușcătoare ironie: Stimabili fruntași, unde ați fost la desvelirea statuei lui Eminescu?

Și n'au fost de față la acest act de recunoștință al unui popor față de cel mai ales fiu al său nici aceia, cari s'au ridicat în umbra lui, nici exploataorii din punct de vedere financiar ai operelor lui. De altfel poate pe mulți i-a împiedecat gândul că

n'ar putea suferi privirea pătrunzătoare a bustului, care se ridică maestros din blocul lui diform de marmoră, simbol nemuritor al vieții din mijlocul căreia s'a ridicat poetul.

Aceste absențe n'au contribuit însă decât pentru foarte puțini la scăderea însufleteșii și a strălucirii măreței sărbători.

Serbarea s'a început la orele 10 a. m. prin serviciul divin oficiat de P. S. Sa Episcopul Nifon al Dunărei de Jos. Răspunsurile liturgice au fost date de corul episcopal de sub conducerea maestrului Rădulescu. Intre aceste răspunsuri a fost intercalat nespus de duiosul „Mai am un singur dor”.

A urmat apoi discursul dlui C. Botez, președintele comitetului, care a luat inițiativa ridicării monumentului.

Dintre cuvântările rostite publicăm astăzi cuvântarea dlui N. Iorga și cuvântarea dlui D. Anghel, rostită în numele societății scriitorilor români.

La teatrul Papadopol o surpriză, care a făcut să tresară inimile tuturor de entuziasm: Măiastra intrepredă a cântecelor noastre din Ardeal, dna Lucia Cosma și-a făcut apariția pe scenă, între ovațiile entuziaste ale publicului.

Și în timp ce glasul ei de înger răsună fermecător, mă gândesc la coincidența asta osândită de fire: Ce putea să trimită Ardealul neoficial la sărbătoarea lui Eminescu, decât doinele sale? Și le-a trimis în toată strălucirea frumșetii lor.

Actul comemorativ.

„Intru slăvirea poetului Mihail Eminescu, s'a înălțat acest monument ca să fie deapururi mărturie a admirațiunii celor de azi și să transmită viitorimei chipul și numele genialului cântăreț al durerii și patimilor omenești, al vitejiei străbune și al aspirațiunilor poporului român de pretutindeni.

Această operă a fost înfăptuită din inițiativa și stăruința unui comitet alcătuit din: Constantin Calmuski, Grigorie Conduratu, Gheorghe D. Drăgănescu, Ion Drăgănescu, August Frățilă, Grigore Forțu, Constantin Hamangiu, George C. Orleanu și Grigorie L. Frâncu în frunte cu Corneliu Botez și prin entuziasta contribuțiune a gălățenilor.

Astăzi, 16 Octomvrie 1911, față fiind d. Constantin C. Arion, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, autoritățile locale și reprezentanții așezămintelor și publicațiunilor de cultură națională din țară și ale Românilor de peste hotare, s'a desvelit acest monument în mijlocul rugămintilor oficiale de P. S. Sa Nifon, Episcopul Dunării-de-jis.

Făcut în două exemplare din care unul se va păstra de comună, iar celalalt de biblioteca publică „V. A. Urechia” din Galați”.

Cuvântarea dlui N. Iorga.

În numele unui curent de critică și muncă, de dărîmăre și de mândră ridicare a clădirii, de tăgăduire nesfîelnică și de afirmare îndrăzneată, curent care plecând din domeniul literaturii a cuprins astăzi, o putem spune cu mândrie, tot câmpul vieții naționale și în tot cuprinsul locuit de Români, aducem o închinare de recunoșcători urmași, de continuatori prin fapte rodnice ai gândului înalt, lui Mihail Eminescu, om mare al nației, ceea ce este poate mai mult și decât un așa de genial poet.

Din aceleași nevoi ale vieții naționale a răsarit rînd pe rînd în două generații acelaș crez. În cea dintâi, el a rămas închis în sufletele cătorva oameni, dintre cari Eminescu a fost fără nici o asemănare cel mai puternic și cel mai nenorocit, trăind, între neînțelegători pentru solia sa; în cea de a doua generație mii de oameni cred și luptă pentru el.

Ei găsesc în paginile poetului cugetător, chinuit de fatalitatea nenorocirii și morții, disprețul pentru usurparea conducerii de puținii cari nu s'au ridicat măcar prin inteligența, cultura și munca lor

Fonii și flecării, găgăuții și gușății. Ei găsesc într'insele evlavie pentru timpurile de cîinste, bărbăție și măsură:

Ștefane, Măria Ta,
Tu la Putna nu mai sta
Las' arhimandritului
Toată grija schitului
Lasă grija sfinților
În sama părinților;

cunoașterea și prețuirea scrisului vechiu, limpede, cald și înțelept:

Cînd privesc zilele de-aur a' scripturilor române
Mă cufund ca într'o Mare de visări dulci și
senine;

fiasca iubire pentru comoara de simțiri cuprinsă în sufletul drept și bun al țaranului, doine, zicale, povești:

A fost odată ca 'n povești
A fost ca niciodată
Din rude mari împărătești
O prea-frumoasă fată;

afirmarea unității românești eterne:

Dela Nistru pîn' la Tisa,
Din Hotin și pîn' la Mare,
Din Boian la Vatra-Dornei,
Din Sătmar pînă 'n Săcele,
Dela Turnu 'n Dorohoiu!;

groaza de cotorpirea străină, care ucide o conștiință, împiedecă o desfășurare, sfarmă un viitor, lasă fără îngrijire un trecut, pentru a da în loc jaf și corupție, ori care ar fi numele cotorpitorului, al celui dintâi din neamurile de cultură ori al celei din urmă plebi asiatice:

Cine-a îndrăgit străinii
Mîncea-i-ar inima câinii —
Mîncea-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia.

Așa cânta el cântecul care astăzi răsună în toate inimile, așa am lucrat noi, incredințați că am avut buni înaintași și că am făcut, la rîndul nostru, bine pentru folosul urmașilor.

Și fără munca pe care am cheltuit-o pe drumul care a fost totdeauna al celor mai stăruitoare voinți ale neamului nostru, n'am fi venit aici, căci ne-ar răsuna la urechi

Iar de-asupra tuturor va vorbi vre-un mititel,
Sub a numelui tău umbră...

Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el

Dar venim cu încredere că spiritul fără de moarte care încunjură astăzi acest bronz nu ne va respinge, nu ne poate respinge pe toți cei cari am umblat și umblăm pe căi care au fost și ale lui. Din adevăr am făcut gând, din gând credință, din credință fapte, și numai înaintea înfățișării faptelor pe care le-au dorit, cei morți învie bucuroși și se bucură de bucuria noastră când li-se strigă cu glasuri recunoscătoare, din drumul spre biruința voită de dânzii; Mărire țio!

Cuvântarea dlui D. Anghel.

„A te urca pe un soclu înseamnă a înstăpâni un fragment de univers de unde alungi viața; înseamnă a pedepsi o marmură să ia o formă ce n'o mulțumește poate, înseamnă a adăoga o umbră care de cele mai multe ori nu e decât umbra unei umbre.

Cugetare de iconoclast, veți zice, și nu veți fi departe de adevăr. Dar cine și-a plimbat ca mine reveriile prin grădinile, pietele și parcurile noastre, căutând o rimă sau o imagine, a trebuit să gândească așa.

Ediliile vechi Rome aveau dreptate când intrau cu ciocanul în mână în pădurile de statui ce acopereau forurile și pietile și percutau vechile glorii ca să facă loc celor nouă. Un norod de idoli cădea pe pământ, imprăștiind tândări de lumină, un nou venit lua loc pe vechiul soclu, un discurs mai mult se ținea, vremea îl lua în primire dându-i patima necesară și toată lumea era mulțumită.

Noi, în norodul acesta de postumi care au murit de două ori, ridicăm azi un monument unui om ce nu avea nevoie să se ridice pe înălțimea unui soclu pentru a putea privi peste vremuri.

A-i face onoarea aceasta înseamnă a-l pune în rindul celorlalți și până ce ediliile noastre nu vor decreta hecatomba, până ce selecția adevărată între marmure nu se va fi făcut, cel de piatră astăzi va fi străin pe soclul unde l'ați așezat.

Noi cei cari am dibuit pe urmele lui gigantice, noi cei care l'am iubit și l'am urit, o simțim aceasta. L'am urit, pentru că în umbra pe care o face un munte uriaș, arar mai poate ceva să crească. Personalitatea lui covârșitoare încremene formele în tipare cu neputință de sfărîmat, adunase toate florile și imaginile ca și cum n'ar mai fi voit să lase nici una după dânsul. Pe când el își desfăta creștetul în lumină, bucurându-și privirile de priveștiile ce le vedea în zări, noi nu mai găseam nimic de spicuit și rămași în umbra

lui îl întâlneam pretutindeni ori încotro am fi vrut să apucăm.

L'am iubit însă, pentru că ne-a făcut să rivnim spre lumină, să stăruim în căutarea altor flori, pe care le bănuiam și nu le vedeam nicăiera încă, să ne ridicăm brațele spre alte mirajuri care năluceau în zări.

A exprima inexprimabilul, a da o formă lucrurilor informe, a-ți pierde timpul cu alternarea monotonă a cadențelor, a trezi prin ritm sensibilități adormite, a face din cuvinte un leagăn cu care să adormi durerile altora, adesea un suris pe o gură ce a uitat poate de mult să ridă printr'o fericită corespondență de imagini sau de sunete, și din toate acestea să faci să nască frumosul pe care să-l dăruiești contemporanilor tăi poate fi ceva mai sublim?

Răsplata însă vine și nu e aceea a statuei, nu e aceea a gurii care tace, ci a tristei guri care a rostit atâtea frumuseți prefăcute în cântece și le-a dat drumul în lume; aceea a versurilor lui, ce ca un stol de păsări sonore și-au întins aripile și-au sburat din casă în casă; e a cărții în care și-a închis visurile și pe care aplecați am visat cu toții; e a graiului însuși, pe care el l'a făurit în adevăr și îl vorbim noi astăzi.

Deci, stăpânește-ți fericit fragmentul de univers pe care l'ai cucerit, suirea ta pe soclu înseamnă o biruință, nobila ta formă glorioasă marmura ce o poartă și dacă e adevărat, cum spune un alt poet, că „bustul supraviețuiește cetății” pelerini întârziți vor veni și atunci de pretutindeni să se incline înaintea ta și să-ți aducă în locul cununci de spini pe care ai purtat-o cât ai trăit, cununa de lauri și de flori ce ți-se datorește”.

Aduările noastre populare continuă.

Adunarea poporală ținută Duminecă la *Diciosânmartin* a reușit pe deplin. Insuflețirea a fost tot atât de mare ca și la celelalte adunări populare ale noastre.

Adunarea a fost deschisă de d. Simeon Căluțiu, care a salutat oaspeții. Au vorbit d. *Dr. Teodor Mihali*, *Dr. Vasile Lucaciu*, *Dr. A. Vaida*. S'a primit o rezoluție identică cu rezoluțiile votate în celelalte adunări populare.

Din *Banat-Comloș* ni-se telegrafiază că adunarea poporală convocată pe ziua de 5 Noembrie a fost permisă de autorități.

Se prevede că adunarea aceasta va fi una dintre cele mai importante adunări. In popor stăpânește cea mai mare însuflețire.

Tisza va infrânge obstrucția!... Am anunțat în numărul nostru de azi că tratativele de împăcare între opoziție și guvern s'au sfârșit fără orice rezultat, fiindcă guvernul nu a admis condițiile opoziției.

In cercurile guvernamentale se afirmă acum că în locul lui Berzeviczy va fi ales președinte al Camerei contele *Tisza*, care va pune capăt obstrucției interpretând regulamentul intern în favorul partidului guvernamental. Se zvonește că guvernul va cere dela Cameră să țină ședințe paralele, una înainte de amiază, pentru discuția reformelor militare, și alta după amiază, pentru discuția bugetului. *Tisza*, cum spun cercurile opoziționale, se pregătește să înceneze o nouă comedie asemenea celei dela 18 Noembrie 1904, care i-a săpat mormântul.

Știrile aceste au stîrnit cea mai vie agitație în cercurile opoziționiste. Membrii marcanți ai opoziției au declarat că vor împiedeca, la nevoie, chiar și alegerea lui *Tisza* ca președinte și vor apăra cu cea mai mare înverșunare regulamentul.

Insuși contele *Andrássy* a declarat că nu se va supune unei interpelări volnice a regulamentului, ci mai bine va suferi să fie scos din Cameră prin forță brahială.

In ședința viitoare de Luni, ministrul-președinte contele *Khuen-Héderváry* va anunța Camerei că guvernul s'a hotărât pentru o acțiune energetică.

Partidele opoziționiste vor ținea în cursul săptămânii conferențe în scopul de-a stabili un procedeu comun față de planurile guvernului.

Criza din Austria. Din Viena se telegrafiază că fostul ministru de culte contele *Stürgkh* a fost primit azi în audiență de Maj. Sa. Contele *Stürgkh* a fost însărcinat cu alcătuirea noului cabinet.

Mărturisire.

De *C. Georgescu-Munteanu*.

Era noapte și în liniștea ce se lăsase pretutindeni nimic părea că nu mișcă. Afară, miros de muguri gata să crape, îmbălsămau aerul cu mirosul lor.

In odăița mea liniște. Prietenul *Train Cornea*, nu se hotărise să-și înceapă încă mărturisirea unui rău, ce spunea că-l muncește de atâta vreme și care-i apăsa pe suflet cu o greutate ce-l înecă, ce-l urmărește pretutindeni. „E un păcat, un rău mare, pe care l'am făcut eu și din care și tu tragi durerea și păcate, deși poate acum întreaga ta faptură îi liniștită de încercările prin care ai trecut, deși nici un dor nu-ți mai frământă trupul”, atâta spusese prietenul *Cornea* și mai mult nu vruse să spună. Acuma alesese noaptea învierii și venise acolea la mine, în odăița mea în care altădată atâtea visase, hotărît cum spunea el să-și înceapă mărturisirea. Și venise, însă aceeaș nehotărîre pe care o cunoașteam de luni de zile și pe care nu și-o lămurise nici el, cu atât mai mult eu, era întipărită pe chipul lui și eu îi stam dinainte în adăstare, cu gândurile totuș, duse aiurea, gânduri ce în Noaptea Învierii, năpădesc cu mai multă putere asupra noastră a tuturor.

Mă uitam din când în când la el: aceeaș necontenită luptă sbuciumată înlăuntrul lui îl făcea nehotărît pentru spovedanie. Privea în noaptea, prin fereastra deschisă, cerul spuzit de stele, ascultam fășăitul tainic al pomilor încărcăți de flori albe, ale căror petale catifelate cădeau din când pe pă-

mântul umed cu iarbă încolțită și tot nehotărît era.

Și am stat mult așa, răpiți și unul și altul de gânduri felurite, care mie îmi umplu uneori trupul de o înfiorare plăcută, ce ți-o dă întotdeauna nădejdele ce-ți par ca isbândite, în viitorul fiecăruia și care apoi îți umple sufletul de mulțumire, și care uneori te face să zimbești. Amăgitoare sunt gândurile omului! Și încredințat ești doar că viitorul este o enigmă pentru toți și încredințat ești că enigma aceea nimeni decât atotputernicul nimeni n'o poate ști, n'o poate cunoaște și cu toate acestea de multeori ți-se pare c'ai pătruns în tainele acestui „viitor” și întotdeauna inima-ți zimbește și nădejdele îți par atât de frumoase, atât de fermecătoare și simți că ceva îți crește 'n tine, care te ridică, care te face să clădești planuri. Și toate, vai, nu-s decât visuri! Sunt dureroase unele gândurile și cu cât te adâncești în ele, să pătrunzi tainele vieții acesteia, cu atât vezi că mintea nu poate pătrunde mai departe decât până la un punct anumit, până acolo este puterea ta de gândire, de adâncire și de acolo, de acolo este puterea celui de sus. Atunci te simți mic, mic de tot și fără de vrere genunchii tăi ți-se îndoaie, capul ți-se pleacă spre pământ și înfrigorat șoptești: „Doamne, Doamne, mare-i puterea ta!”

O! da adevărat, îi mare!...

Din atmosfera curată a nopții de primăvară, începu ca ntr'un vis să sune cântecul clopotelor dela biserică, vestind învierea. Și în tăcerea aceea părea că după fiecare lovitură în arama clopotului, se auzia și cea mai imperceptibilă vibrație a lui.

Multă vreme am ascultat amândoi, acolo în odăița mea, în preajma mesei mele, în tovărășia cărților, muzica sfântă ce vestea evenimentul cel mare al omenirii întregi, al Învierii celui care a pătimit atât de mult pentru omenirea întreagă, a celui care a înfruntat hula și vorbele rele ale atâtor. Și nu știu cum, dar eu par'că cu fiecare sărbătorire al acestui mare eveniment, mă ridic în ochii mei înși-mi, mă spăl de mai mult de marele năcat strămoșesc. Câte aduceri aminte, iarăș din copilărie nu-mi aduce cântul melodios al clopotelor în noaptea aceasta!... Fiecare sunet mi-aduce pe ariile lui tremurătoare momente întregi, duioase, din vremile depărtate!...

„Îți mai amintești, rosti cu ochii înrouați de lărcămi, pătruns de sfințenia nopții aceleia prietenul *Cornea*, îți mai amintești poate de *Leia*, copilă aceea micuță, plâpândă, cu părul castaniu, sglobie ca un izvoarăș de munte, de *Leia* pe care odinioară ai iubit-o atât de mult și poate și acum, pe care ai cunoscut-o la un joc, în care îți intru-paseși întreaga ta iubire nobilă, mulțimea visurilor tale idealiste și ai cărei părinți te 'nconjurau cu o dragoste neînchipuit de mare. Ei bine dragul meu, ea n'a fost vrednică de iubirea ta, n'a știut să-ți răsplătească acea iubire, aceea înălțare morală, la care o ridicase și în ochii ei chiar, prin nobleța caraterului tău, prin nobleța iubirii tale. N'a fost vrednică...”

„Atunci când poate tu, departe de ea, îți clădiai în tihnă visuri pentru viitor și pe care din sinceritatea ta prea mare mi-le spuneai și mie, atunci când poate, în lipsă-i, iubirea ta se revărsa cu mai multă patimă asupra-i, atunci, o crede-mă prietene, ea îți păta iubirea ta, ea îți pregătea,

Spre prăpastie.

De Roman Ciorogariu.

— Continuare. —

Părintele Mangra candidează.

După alegerile episcopesti, cu tendințele lor bifurcate de a mă compromite prin insinuarea poftii de episcopie, — bine știind că eu nu mă pot răspopi ca să scap de titlul îndreptățirii la scaunul episcopesc, — urmează alegerile dietale în primăvara anului 1910 sub guvernul Khuen Héderváry.

Acest guvern a luat în program pacea cu naționalitățile. Părintele Mangra s'a crezut pe sine de ales pentru misiunea împăciuirii și ne-am pomenit cu dânsul în Arad să ne anunțe intenția de a candida la Ceica.

Erau dd. Oncu, Raicu, Bocu și eu de față și s'a petrecut o scenă sfâșietoare de inimă între vechi prieteni cari voiau să rețină pe părintele Mangra dela acest pas al sinuciderii morale. Martori îmi sunt numiții domni, că ce am făcut în deosebi eu ca să-l opresc în aceasta cale nenorocită și să-l rețin la misiunea sa bisericască atât de mult reclamată de întunecimea din Bihor.

Nu este Român care să nu dorească o împăcare cinstită, dar împăcarea nu se poate face nici chiar prin persoane atât de marcante cum este a părintelui Mangra și cea a dlui Tisza, ci numai prin guvernul țării și prin comitetul național, căci numai o împăcare făcută pe baze de drept public poate fi obligatoare pentru ambele părți. Relele din sinul comitetului național numai în sinul partidului nostru pot fi sanate, — aici e legitimă critica pentru determinarea comitetului la o acțiune conformă cu convingerea politică a obștei, ori a ceda locul altora. Cine iasă din aceste cadre va fi strivit ca trădător de opinia publică românească, ziceam eu.

Sub povara argumentațiilor noastre s'a dus părintele Mangra la d. Dr. Ioan Suciu cu care întretinea strinse legături prietenești. De acolo s'a întors mai ușurat, — spunea că alții nu văd atât de negru lucrurile cum le vedem noi. D. Suciu îi propuse să candideze în afară de partid. Atunci am încheiat pertractările cu cuvintele: „Tu ești mort din elipa candidării”, — la ce îmi răspunse părintele Mangra: „Mor ca iarăși să înviu”, — și cu aceasta s'a terminat pertractările între mine și părintele Mangra.

Domnul Goldiș și toți aradianii știau despre această scenă petrecută între noi și părintele Mangra, iar „Tribuna” deschise focul împotriva

fostului ei întemeietor, deoarece prin act fundațional este legată a servi numai interesele partidului național și în momentul eșirei părintelui Mangra din partidul național a rupt cu dânsul toate legăturile.

Pe când „Tribuna” combătea politicește pe părintele Mangra, d. Goldiș îl lăsă în bătaia „Tribunei” și mă înhăță pe mine „amicul” părintelui Mangra, care apăsa „ca un munte” asupra comitetului național și-l stângenesc în acțiunile sale. Resfoiți și „Românul” și vedeți că de mine-i este zor dlui Goldiș, — părintele Mangra este combătut numai din decor, ut aliquid fecisse videtur. Morții cu cei morți, vii cu cei vii, își va fi zis d. Goldiș.

Alegeri în trei peri.

Politica guvernului Khuen-Héderváry a fost să înfrângă partidul național la alegerile din 1910, ca astfel să-l înmoaie și să-l facă accesibil pentru pacea la care era obligat de sus. În planul acesta a fost ajutat de boalele interne ale partidului: lipsa de organizație și de autoritate în partid.

Intr'un partid național nu se pot face alegeri dietale de sus cu „Tabu”, ori statar, pe cum s'ar zice pe la noi, ci numai de jos cu liberii alegători, cari și ei își au simpatii lor și demnitățile de oameni pentru a fi ascultați și ei. Toată campania aceasta electorală avea, însă, înfățișarea, unei lupte de mandate iar nu de isbândă politică a neamului românesc. Procesele de canapea și trebușoarele erau preocupările de căpetenie în sfatul „Tabu”. În Caraș-Severin, de pildă, ne pomenim cu baronul Duca, aderentul contelui Tisza, sprijinit efectiv de comitetul național. Mai caracteristice sunt trebușoarele din cercurile cu minorități. Anume, cum și-a escomptat fiecare matador hotărârea conferinței naționale, care pentru cercurile cu minorități a autorizat pe alegători să voteze cu candidatul care va lua în program votul universal. În Pecica de exemple avea avocatul Novac autorizație dela d. Goldiș să corteșească pentru Herzeg Ferencz, purtătorul de condeiu al organului lui Tisza „Az Ujság”, iar celălalt avocat din Pecica, d. Ghebeles, avea autorizație dela d. Dr. Șt. Csicsó Pop pentru kossuthistul Momák Döme, spre mai marea edificare a alegătorilor zăpăciți de autorizațiile din centru — și părțile beligrante se tractează, în intimpinările ce au adresat redacției „Tribunei”, în felul următor:

Onorată redacțiune!

Am aflat cu mare mirare, că dl Dr. Aurel Novac se girează de candidat al partidului național român în cercul Pecica.

Svonul acesta ne-a surprins cu atât mai mult, fiindcă noi: comitetul cercului electoral aici nu am fost înștiințați despre aceasta și pentru că noi îl știm pe dl Dr. Novac de mult trecut în partidul „nemzeti munkapárt”.

Toate faptele d-sale dovedesc temeinicia afirmării mele anume: D-sa a luat parte zilnic și a vorbit la întrunirile interne a suspomenitului partid. Martori: Ștefan Roja și Efreim Urdășcu.

Că tot dl Dr. Novac la un banchet a declarat, că a depus steagul partidului național, convingându-se că poporul nostru numai dela „nemzeti munkapárt” poate aștepta folos, martori, Dr. Alexandru Karácsny, avocat, Florian Moma, notar, Ștefan Roja și Petru Rusu învățători în Pecica.

La conferința intimă a partidului nostru ținută în 21 l. c. fiind luați la răspundere unii români pentru cortesire în favorul lui Herzeg Ferencz, aceștia au declarat, că dl Dr. Novac i-a indemnă la faptele aceste. Martori: Dr. Demetriu Barbu, Arcadie Ponta (Mărgintan), Gheorghe Dragoș (Chila), Savu Tămășdan.

Referitor la candidatura dlui Dr. Novac — declar, că conferința noastră cercuală nu l-a candidat și nici nu l' putem candida, neavând încredere în d-sa, ci am decis în principiu candidatura unui țaran fruntaș. Cu deosebită stimă: Dr. Lazar Ghebeles, președintele comitetului cercului electoral Pecica.

Domnule redactor! La afirmările dușmănoase ale lui Dr. H. Ghebeles, vin scurt a mă declara: Nu-i drept că am intrat în partidul „munkapárt”: nu-i drept, că am părăsit steagul nostru național, ci din contră pentru neamul nostru voi lupta cu toată înșufletirea până la moarte. Este drept însă, că contra lui Dr. Momák Döme voi lupta din toată puterea mea, deși Dr. Ghebeles cu justiții săi l-a candidat, deși dânsul chiar și ieri venind dela vorbirea de program — ce Dr. Momák Döme au ținut-o în Pecica-rom. — în fruntea ungușilor i-au petrecut; căci nu pot suporta, ca un renege să fie sprijinit de votul românului.

Eu am renunțat la candidatură, — care pentru mine a fost foarte onorifică — numai de aceea, că nu vreau să-i dau ocaziune dlui Dr. Ghebeles, să desbina poporul din Pecica-românească.

Pecica-română, la 23 Mai 1910. Dr. Aurel Novac, avocat.

În cercul Sântanei intransigentul Dr. Iustin Marșeu sub firmă națională, scria scrisori în interesul tizaiștului Wittman, uti figura docet:

Arad, la 25 April 1910.

D-sale

NN.

Stăm în preajma alegerilor de deputați dietali. — În cercul d-voastre se luptă 48-istul Mahler cu

poate din naivitate, poate din rătăcire, loviura care poate că acuma, pentru că-i târziu, nu-și va mai avea efectul pe care l-ar fi avut atunci, pregătire care a fost atât de bine ascunsă.

Îți amintești de vara aceea, când se hotărîse ai mei să o ia la moșie, să petreacă câteva săptămâni în liniștea satului, în atmosfera curată?... „Mi-aduc aminte, era dimineață; soarele nu răsărise bine și boabele de rouă străluciau ca niște lacrimi, pe iarba verde și ciocârliă se nălța în sus numai într'un cântec, când trăsura, în care era mamă-mea, soră-mea, eu și ea, Leia, o pornise în treapătul voinic al cailor pe șoseaua ce ducea către moșie. Drumul nu-l voi uita niciodată; nu mai fusesem de mult și acuma trecând pe vechiul drum, îmi părea totuș o lume nouă. Pe câmpul întins, la dreapta și la stânga pe alocurea turmele de oi, smulgeau liniștite iarba verde rou-rată, în vreme ce talanga suna la distanțe aproape egale, de departe păreau niște pete albe, mișcătoare, pe covorul verde de iarbă.

„Când am ajuns la moșie era soarele sus. Ne-am dat jos; în pragul porții ne-a ieșit înainte zimbînd, bunica, îmbătrînită de ani, cu părul alb și puțin aplecată. Câinii s'au repezit hămăind, din fundul curții mari, simțind apoi că suntem cunos-

cuți vechi au început a se gudura pe lângă noi. Să fi văzut, prietene, pe Leia din ziua venirii noastre: sburdălnicia ei întrecuse ori ce margini. Intreagă ziulica nu-i steteau nicioarele locului, bicicleta, plimbări pe câmp, pe malul Oltului, pretutindeni; dar ori cât acelaș lucru, o plectiseră dela o vreme. O știi doar, îi plac variații și de ele dar avea nevoie, totdeauna să fie ocupată cu ceva.

„A fost un moment de rătăcire în făptura ei, când într'o seară cu lună plină, cu stele nenumărate, plimbându-ne cu toții prin grădina, după ce am rămas la o cotitură, singuri, mi-a spus „că mă iubește”, da, prietene, a zis cuvântul acesta de care și acuma după atâta vreme sunt încă nedumirit ce-a hotărît-o să-l spună. I-am spus de tine, de poema voastră întreagă de iubire, i-am adus aminte de momente din iubirea voastră pe care le știam.... „Nu, nu l'am iubit niciodată” erau spusele ei. Eram incredințat de contrarul vorbelor ei și atunci am vroit să dau dovadă mie însu-mi că-ți sunt prieten, că te stimez, i-am răspuns că n'aș putea consimți niciodată la lucrul acesta, la o iubire clădită pe ruinele alteia, chiar dacă sentimentele ei de astăzi față de tine nu mai sunt aceleași ca înainte. Și din ziua aceea

curtenia de gazdă ce i-o dădusem până aci a pierit și a dat locul unei scârbe, unei uri pentru toate făpturile de sexul ei. Ziua a doua am văzut-o doar la masă, era cu capul ridicat în sus, nepăsătoare, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat și atunci ura și scârba mea au întrecut ori ce margini.

„S'a plâns mamei mele de neatenția ce-i dam apoi. A fost gură multă, după care mă hotărîsem să plec, să pun capăt discuțiilor violente și întâlnirile cu o ființă de care îmi era atâta scârbă.

„Îmi gătisem bicicleta și obosit cu gândurile pribegite, mă trîntisem în pat. Era după prânz și prin perdelele lăstate se simțea căldura dogoritoare a soarelui de vară. Casa întreagă era în liniște, toții dormiau poate în orele acelea. Adăptam fumându-mi în liniște țigara. Și în aroma fumului de tutun, pleoapele le-am simțit căzându-mi grele peste ochi. O mână mică am simțit-o apoi pe frunte și când am deschis ochii am văzut-o plecată peste mine pe ea, pe Leia ta. Am încrunțat din sprîncene, plin de ură, i-am zis: „Ce mă cauți aici?” Ochii i-au început să-i înoate în lacrimi și printre șiragurile de picături de lacrimi ce-i brăzdau obraji palizi mi-a zis: „Iartă-mă Traiane, poți să mă condamni, poți să mă înjosești cât vrei, dar te iubesc, iartă-mă; pe el, pe

Ocazie de cumpărat mobile!

Din cauza producției abundente poți afla pentru prețurile cele mai săzute mobile de fabricanți de Marosvásárhely lipsă la: **Székely și Róti** mobile în Piața Széchenyi-tér 47.

Oamenilor acreditabili se vând și pe lângă plăture în rate lunare fără nici o urcare de preț. — — —

— Mare asortiment în trusouri pentru mirese. —
La cerere din provincie trimite bogatul catalog ilustrat

gub. Wittmann pentru mandat. — E întrebare acum, că ce purtare să manifeste alegătorii români ai acestui cerc, neavând candidat naționalist?

Conferința națională a luat hotărârea, ca în acele cercuri, unde nu este candidat naționalist, alegătorii români să sprijinească pe acel străin, care este aderentul votului universal.

Fiindcă dl Wittmann nu numai că s'a declarat de aderent sincer al votului universal egal, secret și după comune, ci mi-a promis solemn, că va stăru pentru executarea legii de naționalități, vi-se impune datorința morală să-l sprijiniți cu voturile d-voastră.

Îți comunic și aceea, că am pertractat cu el și unchiul d-voastră și el mi-a promis, că ne va sta întru ajutor.

Te rog vorbește și cu ceilalți alegători din comună și căutați să aduceți în chestia aceasta hotărâre unanimă și nu vă divizați.

Cu toată stima Dr. Iustin Marșieu.

Domnul Wittmann este partizanul contelui Tisza, dar totodată și soțul protonotarului comitatens din Arad, iar d. Marșeu are un cumnat competent la un post notarial. Concluzul dodonic al conferinței naționale a căzut tocmai bine în cașcavalul acestui nex causal.

În orașul Arad e candidat contele Tisza și Barabás Béla, — aici iarăși d. Dr. Șt. Cs. Pop face chestie de tradare dacă Românii nu vor vota cu Barabás. O conferință a fruntașilor susținea abținerea dela vot, pentru că Barabás promite votul universal cu restricția hegemoniei maghiare, iar d. Șt. Cs. Pop face chestie de partid ca să se voteze pe Barabás și amenință cu anatema națională pe cei cari nu ar vota pe amicul său Dr. Barabás Béla, cel ce înjurase pe împăratul.

Cum vei face alegeri naționale în cercurile cu majorități când tu pe lângă bruscarea oamenilor din cerc și inscenarea scandalului publice, în cercurile cu minoritate corteșești și pentru deputații kosuthiști și pentru cei guvernamentali? Cine altul a spart disciplina de partid și a demoralizat pe alegători prin echivocități dacă nu acești matadori autorizați!

Ar fi mai multe de spus dar decența ne obligă la tăcere. Atâta însă încă este destul pentru demonstrarea, că a fost justificată critica ce s'a făcut conducerii partidului.

Domnii noștri într'atâta se obișnuiseră cu cooperările coaliționiste denicei nu mai știau opera independent în politică.

„Relațiile de prietenie”.

După alegeri în luna Iunie 1910 mă chiamă părintele Mangra telegrafic la Budapesta. I-am

răspuns că nu pot merge, nu voi să am nimic cu halul în care a intrat. La acest refuz părintele Mangra îmi răspunde supărat următoarele:

Imi țin de datorința și demnitatea mea să declar și să te asigur, că asupra „situației fatale” — cum ziceam eu în scrisoare — nici în minte nu mi-a trecut să cer sfatul sau ajutorul „patriotic”, ci să vă spun că calea voastră duce la faliment sigur moral și material. — am vrut să-ți spun lucruri spre a preveni dacă este cu puțință catastrofa care fatalmente vă va ajunge, persistând în calea voastră. Vă va convinge pe deplin trista realitate. Atâta pot să-ți spun, că amar vă înșelați crezând a mă putea strivi sau izola în opinia publică românească. Până aici am tăcut și răbdat toate atacurile mișelești, dar și răbdarea mea are margini. Un partid național, cu conducerea din urmă, este o rușine pentru neamul românesc. Vei vedea că opinia publică, care nu se poate emancipa de sub influința celor mai competenți factori și cercuri politice, se va întoarce cu înverșunare contra voastră, precum bărbații serioși politici deja cu dispreț privesc la comedia politică ce o jucați. Bănățul vă va întoarce mai întâi spatele. Nicăiri nu veți mai avea credit. Ce veți face atunci? Ierusalime, Ierusalime!” Dat în Budapesta la 5 Iulie nou 1910.

Răspunsul meu a fost: *„Mă ameninți că voi fi strivit. N'ai spus nimic nou, — amenințarea aceasta de 30 de ani, de când ți-am fost Waffentraeger, a atârnat sabia lui Damocle asupra mea și a și căzut de multe ori asupra mea — ști tu cum, — numai tonul în care vorbești cu mine e nou. Eu numai câștig pot avea de aici, că, acum, fiind sabia în mâna care știe unde da, va fi lovitura mai sigură și eu mă voi sfârși mai curînd. Suprema mea dorință s'ar împlini, căci ce mai am eu de căutat cu crucea'n sin aici între atâtea infamii. Așadară sunt pregătit pentru sfârșit creștinesc. — Te înșeli însă dacă crezi, că pe tine te va justifica înaintea istoriei birourile de presă — nici cel de dincoace nici cel de dincolo, cu care ameninți și nici strivirea ce ni-o pui în prospect; dar nici nemernicia conducerii politice de astăzi. Toate acestea sunt numai scurgeri ale luptei ce se desfășură în politica de naționalitate din Ungaria. Pe tine te poate justifica un singur fapt: reale ccesțiuni din partea guvernului și inaugurarea unei noi politici de naționalitate în favorul nostru. Fără de acest câștig în sus, ne putești strivi pe noi cei ce aveți puterea în mână, ne pot desprețui și huidui frații de dincolo; cu un cuvânt noi putem sucomba și moralicește și materialicește dar toate acestea nu-ți vor fi ție și cauzei românești de folos și tu fatalmente vei rămânea un tip de trădător în fața isto-*

riei dacă vei persista în actele de răsbunare”. Dat în Arad la 26 Iunie (8 Iulie) 1910.

Și de atunci a încetat corespondența dintre noi.

Acestea erau relațiile mele cu părintele Mangra pe vremea când dl Vaida zice (pg. 7 a broșurei sale): „Brote și Slavici alegă la Pesta, discută cu Mangra, cu șeful secției de presă de atunci, Klein, cu conții Tisza și Khuen-Héderváry. Dela Pesta pleacă la Arad, la R. Ciorogariu și la Oradea-mare, la Mangra. Fac încercarea — risipind o mulțime de parole — să zăpăcească presa din România prin știri false date în „Corespondența română”. Iar dl Marșieu cu aerul unui detectiv autorizat scrie Nr. 51 din 1911 al „Gazeta Transilvaniei”: „Am cunoștință pozitivă despre aceea că și după tradarea manifestată a părintelui V. Mangra, părintele R. Ciorogariu a susținut cu dânsul relații de prietenie”.

Adecă de unde au acești cenzoari ai moravurilor politice informațiile lor?

Pe semne corespondențele mele erau fabricate, pentru că după schimbul de scrisori aici publicat, mă întrebă dl Goldiș că ce corespondență țin eu cu Mangra. „Indată vei vedea și tu — îi spusei, și i-le adusei de le ceti și dânsul cu uimire. Va să zcă dl Goldiș cunoștea corespondența încă în Iulie 1910 și din ele abizul dintre mine și părintele Mangra, dar dnilor Vaida și Marșieu, precum și în „Românul”, le spune că eu întrețin prietenie ascunsă cu părintele Mangra. De aici provine cunoștința pozitivă a dlui Marșieu și a savantului autor al broșurei ieșită din tipografia A. Mureșian. Dar cetiți „Românul” de sub direcția dlui Goldiș și vedeți orgiile ce le face cu insinuarea legăturilor mele secrete cu părintele Mangra și vedeți de ce este capabil dl Goldiș, care cunoștea „legăturile” mele cu părintele Mangra.

„Găzduirea” părintelui Mangra.

Eram mahnit pe părintele Mangra pentru situația ce mi-a creat-o, dar n'am încetat a fi om. Când l'am văzut huiduit de lumea în fruntea căreia el stătea mai nainte, m'am întristat de tragicul sorții lui. După încheierea ședinței sinodale, cu demonstrația, cam 10 minute părintele Mangra, în cancelaria direcțiunii de lângă sala sinodală a așteptat trăsura să-l ducă la reședința episcopescă. Domnul Marșieu denunță cu ifos acest caz. „A găzduit la sine” pe părintele Mangra și l'a apărat în „Tribuna” — sună șoapta cătră cei din depărtare, ca să dea aparența unui lucru de înaltă tradare națională. Apoi de, eu n'am aruncat pe părintele Mangra afară în gura demonștrărilor, din locul unde avea drept să stea,

Dorin niciodată nu l'am iubit, a fost mai mult o pritenie, o stimă și mai mult nimic. Iartă-mă Traiane!” De piatră să fi fost în momentul acela, — și acum după atâta vreme văd cât de bine și-a jucat rolul de prefăcătoare, — atunci ura mi-s'a domolit, scârba mi-a pierit, s'au prefăcut în milă și ca prin farmec m'a înlănțuit, m'a încredințat de iubirea ei printre lacrimi, mi-a sărit de gât, m'a sărutat și... iartă-mă, tu prietene, am păcătuț în clipa aceea, nu ți-am mai fost prietenul ce se bucura de stima ta, am sărutat-o pe buze și prin acest sărut ți-am luat totul, am dat, — acum văd, — puțință făpturei aceleia să-și bată joc, da să-și bată joc de amândoi.

„Mai este oare nevoie să-ți spun momentele petrecute cu ea, mă îngrozesc acum, de multe ori mă gândiam mai adânc la aceea ce făceam, mă n'joseam în ochii mei singur, dar în clipe de acestea venia ea, cu prefăcuta-i iubire, și zi pe zi puterea ei ajunsese din ce în ce mai covârșitoare asupra-mi...”

„Multe zile după aceea, era într'o noapte, peste zi fusese cald ca niciodată, nu putusem ieși deloc din casă, muștele înțepau usturător, se strîngeau pe gea mnenunțate, pătându-l. Un cârd de vrăbiuțe se sfădeau pe gardul dinapre stradă. Era semn de ploaie.

„Ne găteam de masă, când un huruit puternic, ca și cum ar fi trecut un cârd de cheroane militare — sgudui totul, ferestrele zângăniră o vreme ca paharele pe o masă zdruncinată, deodată totul se întunecă, un nor mare, negru-vânăt se avânta grăbit pe întinsul cerului acum pătat. Vrăbiuțele speriate se ascuseră sub streșina casei, sgrebulite așolo, pline de teamă. Găinile ce scormo-

niau pământul în colțul gardului mai adineuri, acum se n'ghesuiră prin coșare, cotețe, pe unde nimeriseră. Pe stradă treceau grăbite dela câmp cirezi de vaci, turme de oi mănate de copile cu rochiile prinse de brîu, copii în cămași, alergau prin pulberea albă de pe ulițe. Un vânt începu apoi a năpădi pretutindeni; sburau frunzele ca toamna, se ridica praful în sus de nu mai vedeai la doi pași. Apoi se liniști. Cerul era tot întunecat, totul părea pustiu. În casă își făceau cu toții cruce; bunică-mea alerga din odaie în odaie, închise ferestrele dela stradă și acum aprindea candela din perete. N'a trecut mult apoi și picături mari, greoaie, începură să cadă de sus cu sgomot. Tunete puternice sguduiră totul, iar fulgerile brăzdau cuprinsul întunecat al cerului, luminau o clipă curtea, ce era ca o apă.

„Ne-am așezat la masă și în tăcere după câtăva vreme am sfârșit-o. Picăturile de ploaie se îndeseră, cădeau mai cu sgomot pe coperișul casei, păreau niște ațe tremurătoare care legau cerul cu pământul. Am privit multă vreme, cu toții prin fereastră șiroaiele de apă ce brăzdau curtea cătră șanțul din fața gardului.

„Să fi fost nouă ore, când ne-am hotărît să ne culcăm. Ploaia curgea neîncetat, fulgerile și tunetele luminau o clipă, cutremurînd întreg cuprinsul. Luminile din casă apoi s'au stins, și tăcerea s'a întins peste tot, de afară veneau sgomotoase tunetele și țărăitul puternic al ploii pe coperiș.

„Durmiam în aceeași odaie pentru seara aceea, cu fetele, cu paturile vecine, le era frică singure și aveam nevoie să știe pe altcineva care să le stămpere teama.

„N'a trecut multă vreme și prin întunec am văzut venind cătră patul meu ceva alb, ca o fantomă, la lumina de o clipă a fulgerului, în fața ferestrii am văzut-o că era ea, cu chipul îngrozit, cu nărul răvășit, căzut pe frunte, cu gâtul și pieptul desvelit. Tremurîndă s'a apropiat de patul meu, a întins mâna, atunci m'am ridicat în sus, m'a prins de gât și de-abia ținându-se pe picioare mi-a zis:

— Traian, Traian, mi-i teamă, mi-i groază. Mă doare capul și inima îmi svâcnește cu putere. Am așezat-o pe un scaun în fața ferestrii, am mers apoi încet de am udat două batiste cu apă. I-am legat capul și pe cealaltă i-am pus-o pe piept. Inima-i cu adevărat svâcnea cu putere, carnea tremura pe ea, o simțeam sub mână. Mi-am așezat un scaun lângă al ei. Mă stringea la piept, tremurînd, înfiorată din creștet până la tălpi, mă săruta cu patimă, în vreme ce fulgerile brăzdau cerul mai cu putere, mai des, luminând odaia pentru o clipă. Și-o vedeam atunci, acolo lângă mine, cu pieptul gol, cu părul căzut pe spate, în cămașă. Imi pierdusem gândirea, totul, nu mai mă cunoșteam de loc, a fost un moment de care poate s'ar fi căit mult în urmă, și unul și altul ne pierdusem, eram într'o altă lume... ne simțiam trupurile apropiate și carnea înfiorată...”

„Și-a asvârlit batistele ude pe scânduri, zicând că-i este mai bine, m'a strîns mai aproape de ea și buzele s'au apropiat și vreme multă am stat așa nemișcat în mijlocul sgomotului de afară. Ținându-mă de gât murmură, cutremurată:

— Oh! Traian, Traian, sunt mică de vrîstă, dar inima mea, inima mea este bătrînă. Tu nu mă iubești așa cum te iubesc eu pe tine...

căci nici nu aveam drept la aceasta, dar mărturisese că eu aş da azil ori şi cărui prigonit care s'ar refugia la mine, şi am desaprobat mănjierea seminării cu ouă clocite, pentru că aceasta mi-o împunea datoria. Vorba e însă că tânărul megajoman Marşieu făcu „găzduire” din aşteptarea trăsura în cancelaria direcţiei, care e pusă la dispoziţia dignitarilor bisericeşti şi a membrilor sinodali pe durata sinodului, precum o ştie d. Marşieu ca membru sinodal, căci dânsul încă a uzat de acest drept de nenumărate ori. Domnule Vaida, aceasta este „găzduirea” părintelui Mangra, pentru care şi-ai dat iscălitura de confirmare. Ei şi?...
 *
 Două comploturi.

Nasul de detectiv al domnului Marşieu a mai descoperit două comploturi comise de mine cu părintele Mangra şi adevărat:

Complotul prim s'a făcut în Sibiu: „In toamna anului 1910 la Sibiu, a fost — adevărat — permanent în societatea părintelui V. Mangra” — spune d. Marşieu în declaraţia d-sale. Era la şedinţele consistorului metropolitan unde, fireşte, am luat împreună parte şi am stat într'un hotel, întocmai ca ceilalţi membri consistoriali şi mi-am dat toată silinţa să conving pe părintele Mangra despre falimentul politicii sale, insistând să-şi depună mandatul de deputat, să se retragă din politică şi să lase terenul politicii de împăcare celor, cari au autorizat la aceasta dela obşte românească. Domnul Dr. Ioan Mihu este mărturia energică cu care îi ceream părintelui Mangra renunţarea la politică. Acesta a fost complotul meu cu părintele Vasile Mangra în toamna anului 1910 la Sibiu, parafrazat de savantul condeiu al dlui Vaida în celebra sa broşură. Am deci martor classic, mă puteţi controla, — intrucât adevărat n'a ajuns pe index şi d. Dr. Ioan Mihu.

Al doilea complot a fost pe peronul din gara Arad: „Sâmbătă, în 10 Martie n., (1911), toată lumea l'a putut vedea — adevărat pe mine — conferând cu părintele Vas. Mangra în gara din Arad”, — zice eminentul meu detectiv. În aceea zi pleasem adevărat eu o societate mai mare la Borosineu să prăsnim onomastica iubitelui meu nepot Dr. Teodor Burdan, cum o făceam aceasta în alţi ani împreună cu d. Marşieu. Pe peron mă află fată în faţă cu părintele Mangra, care fusese în afaceri oficioase la P. S. d. Episcop. Ne

„Dar a venit apoi vremea plecării. Şi atunci m'am recales cu totul, Văzusem cât de rău mă pierdusem, vedeam prăpastia adâncă în care mă asvârlisem stăpânit de puterea ei, a Leii, mă blestemam pe mine că primisem o iubire născută dintr'o pierdere de sine, că ţinusem pe Leia ta în braţele mele, că-mi pătase stima de care mă bucuram în faţa ta.

„Când ne-am reîntors la oraş, am făcut totul să nu o mai întâlnesc. Ştiau şi părinţii ei, aşa cum ştiau şi de tine şi îi îngăduiau ei, cumintea ei fiecă să treacă din mâinile unuia în ale altuia. Aceleaşi vorbe care ţi-le rostia ţie azi, mâne mi-le spuneau mie. Şi mult apoi au jucat cu toţii rolul mârşav de a ne face să gândim că, eu adevărat ţine la mine şi nu la tine şi tu că ţine la tine şi nu la mine. Şi în chipul acesta ne-au purtat pribegi vreme multă.

„Am ştiut apoi totul, îşi bătuse joc de amândoi, sau mai bine poate au vroit să ne aibă pe amândoi acolo în preajma lor, azi pe unul mâne pe altul...

„O urăse pe Leia, prietene, o urăse cum tu nu poţi gândi, o urăse pe ea, pe părinţii ei, şi o răsbunare ce clocote în inima mea, mi-ar linişti sufletul trudit. Tu, iartă-mă, am fost vinovat prea vinovat, şi crede-mă, ai şi tu nevoie de o răsbunare...”
 *

Afară stelele începuseră să pălească, o lumină tainică creştea pe de-asupra coperişurilor. Cocoşul din curte îşi trimise în atmosfera curată cântul răguşit vestitor al zorilor departe şi cei de prin împrejurimi îi răspunseră. Apoi totul se linişti.

Şi inimile noastre lovite deodată se împreună rar'că, şi acolo la măsura mică, cu ochii înrouaţi de lacrimi, buzele noastre rosteau cuvântul de răsbunare, în noaptea Invierii mântuitorului lumii...

salutăm. El îmi spuse că a fost la Proasfinţia Sa, eu că merg la Borosineu, şi urcaram în trenuri, eu în al Borosineului, cu societatea mea, dânsul singur în trenul Orăzii-mari. Atâta a fost complotul spionat pe peron.

„Românul” bate însă alarma celui mai nou complot al meu cu Mangra. El clarifică incidentul dela gară şi zice, că lucrul acela se va mai repeta, căci eu protosincelul nu pot trece pe lângă arhimandritul fără să-l salut şi am să şi servesc cu el la altar. „Vom fi toţi preoţii conliturgisitori trădători, că ne împărtaşim dintr'un potir?” — întrebam atunci.

De atunci a devenit cuvântul „conliturgisire” obiectul celor mai murdare zemflemeli, şi orgiile acestea ale „Românului” de sub direcţia secretarului consistorial cu liturgiile constituite poantul predilect al domnului Vaida.

La sinod am şi servit soborniceşte la altar cu părintele Mangra ca preot, iar d. Goldiş a stat soborniceşte la masa prezidială cu părintele Mangra în sinod, ca notarul general al sinodului. D. Dr. Aurel Lazar, aprigul combatant politic al părintelui Mangra şi membru în comitetul naţional încă a stat şi stă sub prezidiul părintelui Mangra în consistor şi la masa acestuia dată pentru membrii consistorului din Oradea-mare, ca fiscul aceluşi consistor. Şi câţi dintre naţionalişti nu vor fi mai stat la masă cu părintele Mangra.

Eu am fost conliturgisitorul, dumnilor comenseni părintelui Mangra. Domnul Goldiş tace în „Românul” despre mesele sale şi ale dlui Lazar, numai de masa mea sfântă îşi bate joc şi din conliturgisire face noţiune de ruşine şi blasfemie aceasta cu liturgisirea o dată şi în gura poporului înaintea căruia liturgia e o noţiune sfântă, iar d. Vaida face un joc frivol cu ea.

Dacă e să fie crimă naţională a sta la masă cu părintele Mangra, atunci a cui e crima mai mare, a mea, care am stat la masa altarului, ori a dlui cari stau la mesele verzi şi albe? Eu nu mă pot răspopi, dlui însă pot renunţa la titlurile de onoare ale dlui. Faptul e că poziţiile noastre în organismul bisericeii ne aduc la mese comune cu părintele Mangra şi quod unum iuxtum, aliterum equum. Cu egală măsură să ni-se măsure faptele.

La Slavici şi Brote.

În vara anului 1910 luase domnul Dr. Ioan Mihu pertractările de împăcare cu contele Tisza. „Tribuna” a fost pusă la dispoziţia domnului Goldiş, ca reprezentant al comitetului naţional, ca nici un cuvânt să nu se scrie într'ansa despre aceste practicări, afară de celea ce le va afla de lipsă d. Goldiş, ca nu cumva să apară vr'o notă disonantă ce să turbure cerculii comitetului naţional. Nu dovedeşte aceasta disciplină de partid din partea „Tribunei”?

În vremea aceea, la 14/27 Iulie 1910, pleasem la Tekirghiol să-mi caut de sănătate, va să zică fără nici o misiune politică. Înainte de plecare m'am dus la d. Goldiş şi i-am spus, că am să dau şi pe la d. Slavici şi Brote cu cari am de lămurit unele afaceri. Va să zică d. Goldiş avea cunoştinţă că mă duc la d. Slavici şi Brote, — spunea chiar să le spun buchile. Domnul Marşieu mă însoţi la Tekirghiol şi mie îmi părea bine, că am un prietin tovarăş de călătorie. Am petrecut cu dânsul la băi, de acolo la Constantinopol şi Bucureşti tot în dulce jubilo; eu eram „uncheaşul” lui cel iubit şi habar n'aveam că d. Marşieu ar fi detectivul meu. Tot în aceasta dulce armonie din urmă şi după înapoiere, până în ciasul scandalului dela Vas, din luna Noemvrie.

Acest cavalier deghizat în detectiv a fost purtat de mine în ţară cu toată dragostea, iar el mă denunţă în „Gazeta” aşa: „Am cunoştinţă despre faptul, că P. C. S. par. R. Ciorogariu în amândouă rândurile petrecând în Bucureşti, a cercetat pe d-nii Brote şi Slavici după-ce „Tribuna” îi decapitase deja ca pe trădători”.

„La conferinţele avute cu dl. Slavici şi Brote, pe cari eu personal nici nu-i cunosco, eu n'am luat parte; ştiu însă dela P. C. S. p. R. Ciorogariu că a conferat cu ei şi rezultatul acestor conferinţe a fost, că părintele R. Ciorogariu a rămas convins, că domni Brote şi Slavici nu sunt trădători, despre ce voia să mă convingă şi pe mine”.

Grav de tot, nu-i aşa? Mă rog cetiţi tunetele „Românului” priviţi „Drapelul” pus la pândă de d. Goldiş, mai presus de toate însă cetiţi efuziu-

nile dlui Vaida din celebra sa broşură şi vă minunaţi că am mai rămas viu în grindina asta de cartuşe, ce am îndurat după denunţul dlui Marşieu.

Eu adevărat împreună cu asesorul consistorial din Arad, Gherasim Serb, fost conşcolar al dlui Slavici, girasem dlui Slavici un schimb de 6000 cor., de pe timpul când încă d-sa era la institutul Oteteleşianu director şi se încurcase cu băile sale din Buşteni. După ce provocările mele de a regula cambiul au rămas fără rezultat m'am dus să-mi arangez afacerea de giro. În ce priveşte pe domnul Brote, d-sa era angajat cu salar lunar de 400 cor. la „Tribuna” şi dânsul trimitea mereu articoli, conform angajamentului, dar articoli, deşi nu erau de conţinut politic, ci economic, nu se publicau în „Tribuna” după trecerea dânsului la politica părintelui Mangra, ei stau şi acum teane în sertarul redacţiei. Direcţia „Tribunei” m'a însărcinat să-i aduc la cunoştinţă sistarea honorarului şi desfacerea legăturilor politice cu dânsul. Eu spuseseam dlui Marşieu despre misiunea mea la d. Slavici şi Brote. I-am aflat la „Agenţia Română”, într'un hal indescriptibil. „Agenţia Română” era în agonie şi dânsii rămaşi fără strictul necesar al vieţii. Sub impresia aceasta grozavă spusei dlui Marşieu ce am văzut şi că „ce trădătorii dracului sunt aceştia, cari n'au ce să mănânce”. Aceasta oroare de soartea ce a ajuns'o oameni cu un trecut ca al domnului Slavici pe d. Brote este „încercarea mea de a convinge” pe d. Marşieu despre aceea că d. Slavici şi Brote nu sunt trădători.

După înapoiere din Tekirghiol i-am mai cercetat odată, aşa, că lăsa din birje pe domnul Marşieu la „Carul cu bere” până eu mă duceam la d. Slavici şi Brote. Credeam că li-se va fi schimbat situaţia şi că voi putea vorbi despre schimb, dar d. Slavici ajunsese la vinderea cărţilor şi a mobilei şi eu luase-i de nou groaza cu mine la d. Marşieu.

Am vorbit şi despre politică. Dânsii spuneau că sunt de bună credinţă. Părintele Mangra a făcut intrarea în partidul guvernamental pe socoteala sa, fără prealabilă înţelegere cu dânsii, sperau însă bine dela politica părintelui Mangra şi erau în iluzia că opinia publică dela noi e eu dânsii.

D. Brote accentuă, că ar avea chiar drept la „Tribuna” şi e gata a se lăpăda de părintele Mangra şi a veni la Arad, însă „nu ca slugă ci ca stăpân”. Dar eu n'aveam autorizaţie a pertracta în direcţia aceasta cu dânsul. Dlui Slavici nu-i mai era de politică, ci de pânea de toate zilele a numeroasei sale familii şi de durerea ce i-a cauzat'o lovitură dlui Goga.

D. Goldiş le ştia toate acestea pentru că i-le-am spus din fir în păr, după ce sosii acasă, drept dovadă că n'am umblat clandestin pe la dl. Slavici şi Brote, dar pentru aceea aprinde totuşi în „Românul” focul bengalic al complotării cu dl. Slavici şi Brote şi dă drumul declaraţiilor dlui Marşieu, iar d. Vaida culorează cu condeiu său vrednic de mai bună soartă aceasta tragedie a duetului Goldiş-Marşieu, aruncată pe piaţă, drept piesă de rezistenţă în gurile lacome de senzaţiile trădărilor.

În partea ce mă priveşte pe mine, toată broşura dlui Vaida este brodată pe declaraţia dlui Marşieu apărută cu data 14 Martie 1911 în Nr. 51 al „Gazetei Transilvaniei”, la care eu am reflectat numai în parantez, precum şi merita. D. Vaida însă face titlu de glorie din acea declaraţie. Iată-ţi gloria dle Vaida, în acest răspuns întârziat, dar dat la cel mai potrivit timp, pentru că omul cu minte nu se mânie când vrea altul, ci când vrea el.

Dr. DUMITRU POPA

Medic universal. Fost medic de clinică şi spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copil şi de urechi.

— ARAD —

Si-a transpus locuinţa în strada Deák Ferenc nr. 35. (Librăria diecezană).

Consultaţiuni: 8-10 ore a. m. şi 2-4 ore p. m.

Un apel către bucovineni.

Fraților bucovineni!

Petrecând dela alegeri încoace în Bucovina, am avut prilej destul de a vedea cu multă durere, cum nu se consideră limba voastră în viața publică, cum drepturile voastre naționale sunt călcate în picioare de guvern și împiegații săi.

Nu am liniște și-mi țin de o datorie sfântă să vă adresez prin bunăvoința „Tribunei” următoarele cuvinte:

Revoluțiunea franceză a adus Franței o viață nouă, burghezimei libertate, cetățenilor egalitatea drepturilor: „les hommes sont égaux en droit.”

Valurile revoluțiunii au trecut peste hotarele Franței; ele s'au revărsat peste continent, trecând la Germania, la Italia, la Austria etc.

Pretutindeni se simțesc urmările ei, se văd semnele ei caracteristice. În Venetia d. e. vedem scris deasupra tribunalului cu litere mari de aur dictonul fundamental: „La lege é uguale per tutti.”

Și Austria a fost atinsă de valurile aceste; și Austria trecând dela absolutism la constituționalism a dat cetățenilor săi prin legi fundamentale de stat drepturi politice și drepturi personale. Persoana, averea și dreptul cetățeanului sunt scutite prin legi fundamentale.

Iată vr'o câteva dispozițiuni din legea fundamentală de stat din 21 Dec. 1867: Articolul 2 sună: „Înainte legii toți cetățenii sunt egali”.

Articolul 8 zice: „Împăratul prestează la preluarea regimului în prezența ambelor Camere a consiliului Imperiului juruința: de a ține inviolabil legile fundamentale ale Regatelor și Țărilor reprezentate în consiliul Imperiului și de a guverna în consonanță cu ele și cu legile generale”.

Articolul 12 dispune: „Toți servitorii statului în cercul lor oficial de activitate sunt responsabili pentru observarea legilor fundamentale de stat, cât și pentru gestiunea agendelor corespunzător legilor imperiale și provinciale.”

Articolul 13: „Toate organele administrațiunii statului au de a jura în jurământul lor de serviciu, cumcă vor observa inviolabil și legile fundamentale de stat.

Articolul 19: „Toate popoarele statului sunt egal îndreptățite, și fiecare popor are un drept inviolabil la conservarea și cultivarea naționalității și limbei sale”.

„Egala îndreptățire a tuturor limbilor întrebuintate în țară este recunoscută din partea statului în școală, în oficiu și în viața publică”.

Iată în puține trăsături un extras scurt al legilor ce privește dreptul naționalității și pe cel al limbei, precum și observarea lor din partea organelor statului.

Dar acestor drepturi corespund și datorii. Cele mai principale le cuprind în cuvinte: cetățenii sunt datori să dea statului birul și recruții.

Deci atât statul față de popor, cât și poporul față de stat are drepturi și datorii. Relațiunea este reciprocă.

Credeți însă că dreptul de a încasa birul și de a asenta recruții și-l ia statul sin-

gur? Ferit-a Dumnezeu! Dreptul acesta i-l dă statului poporul (sau — precum susțin Francezii — Majestatea Sa poporul) prin deputații săi.

De nu voiește poporul să voteze bugetul și contingentul recruților, statul rămâne fără bani și fără recruți, ceea ce s'a întâmplat de exemplu nu de mult în Ungaria.

Dreptul Vostru de a pretinde usul limbei Voastre în viața publică, în școală și în biserică, Vă este, precum a-ți văzut, garantat, sancționat și juruit!

Dacă totuș nu se observă acest drept, apoi Voi îl puteți eluipa, căci mijloace aveți destule d. e.: tragerea la răspundere a miniștrilor, cari violează legea, din partea senatului imperial conform §-ului 2 din legea din 25 Iulie 1867, Nr. 101 F. L. I. — Refuzarea bugetului și a recruților, și în fine — studiul istoriei, mai cu seamă a istoriei bucovinene și a celei franceze... și mai altele.

Austria nu este statul, în care nu s'ar observa legile fundamentale de stat!

Împăratul Austriei nu este monarhul care ar admite că cu voia Sa să se calce legile fundamentale de stat, pe care de a le ține inviolabil a juruit atât el cât și toți împiegații săi!

Se vede că împăratul nu știe că împiegații săi bucovineni nu consideră drepturile poporului român, egal îndreptățit cu toate celelalte popoare austriace în școală, oficiu și viața publică, căci altcum sigur că ar da ordinul necesar.

Reclamați deci drepturile Voastre!

Ridicați-Vă glasul sus și tare!

Sute de mii de voci nu vor rămânea neauzite, căci vocea poporului este vocea lui Dumnezeu!

Dr. Ambros Comoroșan,
advocat în Viena.

Către inimile bune.

Lumea pedagogică de azi înclină tot mai mult să sprijinească învățământul școlar prin lectură bună.

Cu cât mai ales trebuie să urmeze acest procedeu în învățământul feminin, îndeosebi la noi români, cari numai acum începem a pune oarecare grije pe cultivarea sistematică a fetitelor noastre!

Școala noastră civilă de fete încă urmează principiul arătat mai sus: de a face învățământul cât mai temeinic și efectiv prin lectura cu elevele. De regretat e însă, că mijloacele noastre materiale — câte o coroană la an dela fiecare elevă — sunt prea modeste pentru a ne putea întocmi o bibliotecă pe deplin corespunzătoare pe seama elevelor și a corpului didactic al școlii.

Astăzi, când contingentul nostru de eleve s'a sporit, ca nici odată până acum și astfel avem pentru școală și aceasta bună mărturie din afară, imi iau libertatea să apelez la toate inimile bune, îndeosebi la autorii și editorii români, rugându-i, să binevoiască a trimite pentru scopul arătat, la adresa subsemnatei, câte un exemplar din seriile, respective editurile lor.

Dacă s'ar afla și de aceia, cari năzuința noastră ar sprijini-o prin daruri în bani, școala noastră le va fi deopotrivă recunoșcătoare.

Despre dăruirile de cărți ori de bani, de cari ne vor învrednici inimile bune, se va face dare de sramă în public încă în decursul anului școlar curent.

Arad, la 27 Octomvrie n. 1911.

Octavia Ciuhandu,
directoara școlii rom. civile
de fete din Arad.

Corespondență din Ploiești.

Șezătoarea dela Ligă. — Monumentul lui Cuza Vodă. — Diverse.

— 17/30 Octomvrie 1911.

După cum am anunțat în numărul trecut secția locală a „Ligei Culturale” a hotărât reînnoșirea șezătorilor ei. Prima șezătoare de anul acesta a avut lor eri, 16 Octomvrie la orele 4 p. m. A asistat lume foarte multă.

Șezătoarea a deschis-o preotul G. Chirică, președintele „Ligei”, care a spus câteva cuvinte, mulțumind membrilor, pentru concursul cel din „Ligei”. A urmat după aceea d. Gr. Orășanu, un distins profesor al liceului local, care și-a dezvoltat interesanta dsale conferință despre: „Astronomia populară”. Dsa a vorbit pe înțelesul tuturor despre comete. A descris fazele prin care trece o cometă și a insistat mai mult asupra cometei „Halley”, care ne-a vizitat anul trecut. Conferențiarul a fost călduros aplaudat.

D. Zaharie Florian, student, a declamat cu un deosebit talent bucățile dlui Topârceanu: Romanța automobilului. Sobei mele și Adio! (dedicație proprietăresei).

Dnul D. Munteanu-Râmnic, profesor la liceu a citit cu mult gust spirituala schiță a dlui Pătrășcanu: Un martir al igienei.

D. Gh. Comișel, institutor, a executat la vioară cu multă fineță un framos: „Potpuri Național”.

D. Stelian P. Marcoveșcu, a recitat cu un talent desăvârșit, frumoasa poezie a dlui Octavian Goga: Cosașul; iar d. G. Mușătescu a zis cu humor anecdota: Țiganul talmaciu.

La sfârșit d. D. Munteanu-Râmnic secretarul „Ligei”, a amintit celor de față că în aceeași zi se desvâltoe la Galați monumentul lui Eminescu, și a propus ca să se trimeată o telegramă dlui C. Botez, președintele comitetului pentru ridicarea monumentului lui Eminescu.

Iată acea telegramă care a fost primită cu aplauze de persoanele prezente:

„Membrii „Ligei Culturale” secția Ploiești, adunați cu prilejul șezătoarei de azi, Vă roagă să binevoiați a primi omagiul lor de admirațiune și adâncă recunoștință pentru vrednică lucrare ce ați întreprins și îndeplinit: Cinstirea în marmură neperitoare a marelui nostru Eminescu, al cărui suflet, întocmai ca și „Lucașfărul” pe care l-a cântat, luminează și va lumina tot întinsul culturii românești.

Președinte: Preotul Chirică.

Secretar: Munteanu-Râmnic.

Tot d. Munteanu-Râmnic a citit poezia: „Bustului lui Eminescu” de Cineștat Pavelescu, iar dl Zaharia Florian poezia „Lui Eminescu” de dnii Anghel și Iosif.

Cu aceste șezătoarea a luat sfârșit.

Șezătorile ligii se organizează aproape în fiecare săptămână în localul Ligei și au de scop: de a se distra membri în chip sănătos, de a se cunoaște și contribui la propășirea culturii naționale. Programul obicinuit constă din comunicări literare, științifice și economice, citiri din literatura națională, lucrări de popularizare, muzică vocală și instrumentală.

Dl Th. Armenopol, român macedonean, domiciliat în orașul nostru, a luat frumoasa și practica inițiativă de a se ridica în orașul nostru un monument marelui domnitor Alexandru Cuza. S'a format un comitet compus din mai multe persoane sub președinția dlui Dr. C. Vasiliu, care să lucreze pentru aducerea la îndeplinire a acestei mărețe opere. Comitetul s'a întrunit de mai multe ori și a hotărât ca monumentul să fie așezat în Piața Cuza Vodă, chiar vis-a-vis de casa în care a găzduit Vodă-Cuza, când a venit pentru prima oară la Ploiești. De asemenea comitetul a mai hotărât deschiderea de liste de subscripții, țineri de conferințe etc. din venitul cărora să se poată ridica monumentul.

Executarea monumentului se va da prin concurs numai sculptorilor din România.

Sâmbătă 22 Octomvrie la orele 9 seara se va ține în sala Cooperativa conferința dlui profesor N. Iorga care va vorbi despre „Presa română și menirea ei”.

Sâmbătă 29 Octomvrie va vorbi dl profesor Dr. G. Marinescu despre: „Medicina socială și ereditatea”.

La viitoarea șezătoare a Ligei va vorbi dl inginer D. Clein, care va comunica impresiile sale dela serbările dela Blaj, unde a fost ca reprezentant al Ligei Culturale din Ploiești.

Correspondent.

Eminescu și muzica.

Eri a căzut pânza de pe statuia poetului Mihail Eminescu și e o mare cinste pentru orașul Galați, că poate avea imaginea eternizată în marmoră a celui mai mare poet român. La această pioasă serbare, se cuvine ca artiștii și muzicanții să participe în număr cât mai mare. Eminescu a fost cel mai căutat poet al compozitorilor noștri. Ce legătură a putut avea Eminescu cu muzica? Dăm răspunsul mai jos.

Orice națiune a avut un poet sau mai mulți cari prin versurile lor sugerau pe compozitori, prin faptul că acele versuri erau în gura întregului popor, care înțelegea pe poet și împărțea cu el — dureri, bucurii și simțăminte.

Germania a avut pe: Goethe, Schiller, Heine, Lenau, Uhland, Körner, Arndt, ș. a.; Franța pe: Lamartine, Musset, Copée, Chateaubriand; Anglia pe: Th. Moore, Byron, Milton, Tennyson; Italia pe: Dante, Carducci, Leopardi; Scandinavia pe: Ibsen și Björnson. România a avut și ea o întreagă pleiadă de poeți: H. Rădulescu, C. Negruzzi, D. Bolintineanu, A. Sibleanu, D. Pătrășcanu, Tr. Demetrescu, N. Bălescu, ș. a. Dar cei mai de seamă au fost fără îndoială V. Alecsandri și M. Eminescu. Ambii poeți au fost cei mai căutați de compozitorii noștri muzicali.

Mihail Eminescu ale cărui poezii lirice, cete și ai impresia că din ele se exaltă o muzicalitate sensibilă, melodii cari te fascinează.

Compozitori ca: G. Dima, G. Scheletti, G. Ștefănescu, Th. Fuchs, T. Flondor, G. Filip, D. Popovici, C. Dumitrescu, Filloreanu și (mai recent) Ionel G. Brătianu, au utilizat versurile lui Eminescu. Și ca să citez numai câteva din concepțiile sale lirice: „Somnoriase păsărele”, „Vezi rîndunelele”, „Pe lângă plopii”, „O rămâi”, „Dorința”, „Și dacă ramuri”, „Despărțirea” și mai multe altele suficient ca să vedem legătura ce o avea Eminescu cu muzica.

Compozitorii de mai sus, au înțeles farmecul versurilor lui Eminescu și le-au înfrățit, le-au dat vietate prin tonuri divine, astfel ca să răsună veșnic în sufletul nostru, ca și o hrană acoliană. Mai departe găsim că și doinele — în cari vorbește mai mult codrul — și chiar satirele sale, sunt puternice scheme pentru compoziții muzicale.

Și proza lui Eminescu: „Dionis” și „Lays” e pretabilă pentru o operă lirică.

Mihail Eminescu a fost singurul poet liric al țării, care a inspirat mai mult pe compozitorii noștri.

G. Dima a alcătuit din versurile sale un buchet și le-a însuflețit prin o muzică plină de meliozitate. Veșnic se va cânta serenada „Somnoroase păsărele” armonizată de Flondor; asemenea și doina „Ce te legeni codrule” — oda codrului, care se leagănă fără ploaie și vânt „și răspunde poetului într'un elan de durere, suferințele sale.

G. Scheletti a resimțit toate acestea și a brodat în jurul acestor fraze o muzică plină de duioșie.

Intre compozitorii mai tineri este — după cum am mai spus — și Ionel G. Brătianu, care a pătruns fondul poeziilor lui Eminescu. Muzica scrisă de Brătianu acestor poezii, este melodioasă și mișcătoare.

Caracterul liric și misterios, acel simțământ al iubirei ideale și curate a fost înțeles de tânărul compozitor, formând prin forma și stilul compozițiilor sale „Liedul român” — asemănător celui german, conceput de un „Schubert, Schuman, Brahms, H. Wolf, Cornelius, R. Franz, A. Jensen, ș. a. Ar fi nimerit de s'ar păstra și strînge aceste compoziții, cari sunt menite să aibă aceeași valoare ca și poeziile pe cari sunt bazate.

Și e natural că având poeți ca: Alecsandri, Bolintineanu și Eminescu, compozitorii noștri vor ocoli pe cei străini — car nu pot sugera în muzica română, un motiv național. Eminescu mai ales — creatorul poeziei lirice și peisagistul frum-

șetilor naturii; el care are în poeziile sale o lume întreagă de simțăminte și idei, îmbrăcate cu o haină plastică și melodioasă, este un neprețuit tovarăș al compozitorilor români.

De aceea și noi muzicanții sărbătorim în Eminescu pe poetul liric, în ale cărui poezii găsim reunită întreaga gamă a simțurilor. Cu atât mai mult îl sărbătorim, cu cât toți am așteptat și așteptăm o epocă nouă, timpuri bogate de artă măreață. Toți așteptăm și căutăm în jurul nostru, ascultăm la noul „Sunet”, la un nou geniu care ar vrea să vie, să pătrundă sufletul nostru cum îl pătrund poezii trecutului. Dar nu credem că vină un asemenea geniu, căci un Mihail Eminescu nu va mai fi și nici că o să fie, care să cânte ca el pe gama curată a limbei românești. Alte timpuri, alte fețe.

H. Göring.

Războiul italo-turc.

Generalul Caneva prizonier.

Telegramele de pe câmpul de război confirmă învingerile Turcilor, iar elocvența tăcere a birourilor de informație din Italia lasă să se ghicească pierderile enorme ce s'au înregistrat în cele trei zile din urmă. S'a confirmat și știrea că generalul Caneva, comandantul suprem al oștirii italiene a căzut prizonier, cu prilejul crâncenului atac dat de Turci contra Tripolisului.

Situația schimbată pe deantregul, pacea ce se va încheia, va fi cu totul de altă natură, decum se prevedea mai înainte. Insași Turcia — răsuflă mai ușurată pe urma schimbării lucrurilor, și, fără îndoială, nu va fi ușor înduplecată pentru o înțelegere grabnică, menită se înlătura vărsarea de sânge. Italia a abzis cu desăvârșire de proclamarea anexiunii, căci aceasta nu va fi recunoscută de nimeni, deoarece puterea ei nu se întinde mai așdânc în provincie decât bat giulelele tunurilor de pe vapoarele din fața Tripolisului, și în astfel de împrejurări solicită în taină intermedierea puterilor europene pe lângă poartă, pentru o împăcare favorabilă.

Cum au decurs luptele la Tripolis.

Vorbind despre lupta din Tripolis din 23 Octombrie, ziarul „Tanin” dă informațiile următoare autentice: Colonelul Neșet a trimis parlamentari Italianilor cerând evacuarea pozițiilor ocupate de Italiani, căci altfel ar ataca orașul. Cereea ca și din motivul de a scuti pe străini, lupta ar trebui dată în afară de oraș. Generalul Caneva a refuzat. Colonelul Neșet a trimis atunci știre consulilor că va ataca orașul și că dacă străinii vor avea de suferit vina va fi a Italianilor.

În seara de 23 Octombrie Italianii au voit să recunoască pozițiile turcești cu aeroplanele dar înainte de întoarcerea aeroplanelor, Turcii se aflau deja lângă oraș și au dat un asalt care a surprins pe Italiani. Lupta s'a dat pe trei drumuri între zonele Girgariș-Ciarin, garbiul Humelian și drumul Missirbab-Buselim. Italianii bătuți în spre Girgariști-Charin s'au retras apărați de focul cuirasatelor. Centrul și aripa stângă a Italianilor rezista dar deoarece aripa dreaptă nu a putut profita de focul cuirasatelor, și aripa stângă a trebuit să se retragă. Turcii au ocupat atunci fortul Missirbaba înălțând pavilionul otoman. Bateria italiene de pe coastă și țarm au mai tras focuri timp de o oră dar numai spre a asigura retragerea aripei stângi. Centrul s'a retras spre oraș. Turcii au luat 8 tunuri de campanie, 4 mitralieze. Au ocupat căzărnițele artileriei și cavaleriei situate la un sfert de oră depărtare de oraș. Pierderile Italianilor sunt mari.

Turcia respinge propunerile de pace.

Din sursă bine informată se anunță că în urma dorinței guvernului italian, reprezentanții Ger-

maniei și Austro-Ungariei au făcut Porței noi propuneri de pace, mult mai favorabile ca propunerile anterioare.

Guvernul turc a declarat că situația Turcilor în Tripolitania e atât de favorabilă, încât Turcia nu poate să înceapă acum tratative de pace, nici chiar pe baza unor concesiuni administrative ce le-ar cere Italia.

Barbariile italiene.

„Stampa” descrie modul cum trupele italiene se purtau cu Arabii și cu ceilalți prizonieri, voind să scuze barbariile, prin faptul că luptele din urmă i-au excitat până la extrem și acum cantă să se răzbune.

Astfel Italianii târăsc pe străzile orașului pe femei, copii și bătrâni în pielea goală.

Nefericiții prizonieri plîngeau și tremurau mai mult de rușine decât de frică.

În urmă apoi îi arunca pe toți în pielea goală în închisori de unde se aud necontentit strigăte disperate.

„Avanti” anunță că din 3 companii de bersaglieri au mai rămas în viață 125 soldați dar și aceștia grav răniți, iar din două companii de infanterie au scăpat numai 60.

Contele Buchio, căpitanul bersaglierilor, văzând că este pierdut, și-a tras un glonte în tâmplă, voind astfel să nu cadă prizonier în mâinile Arabilor.

Anexarea Tripolitani.

„Wiener Allgemeine Zeitung” află din Paris: Guvernul italian a sondat în mod discret atât la Paris cât și la Londra spre a afla cum ar primi aceste puteri în momentele de față proclamarea anexării Tripolisului. Guvernul italian s'a convins însă că situația militară din Tripolis e de așa natură, încât puterile nu ar recunoaște anexarea, dat fiindcă dominațiunea italiană nu se întinde decât pe distanța asupra căreia domină tunurile vaselor sale de război. Italia a renunțat din această cauză la proclamarea anexării.

Cronică externă.

Acordul franco-german — perfect. Din Berlin se anunță: Ministrul finanțelor d. Kotz vorbind la un banchet a spus: guvernul este sigur că și-a îndeplinit sarcina și datoria sa patriotică în împrejurările actuale menținând în același timp demnitatea Franței și pacea lumii.

„Norddeutsche Allgemeine Zeitung” spune că din toate știrile culese se poate spune că acordul franco-german va fi pe deplin stabilit și se poate nădăjdui că odată pasiunile potolite, utilitatea acestui acord pentru ambele părți va fi pe deplin recunoscută. Discutarea tratativilor preliminare ce au avut loc va contribui a limpezi legende răspândite cu privire la acest acord.

O întimpinare.

Primum următoarele:

Cunoscând activitatea rodnică și desinteresată a șefului nostru tractual Procopiu Giuvulescu, precum și spiritul înălțat în care conduce toate agendele bisericesti-școlare și peste tot culturale ale tractului nostru Radna, subscrișii respingem tonul insolent și nedemn de o revistă pretinsă preotească și suntem de acord în ce privește apostrofările șefului nostru la adresa redacției revistei-preoților făcute în urma criticării nedrepte a concursului pentru postul de capelan din Radna.

Lecții de stil revista preoților nu poate da.

Gioroc, la 17 (30) Octombrie 1911.

Cu stimă Romul Vațian preot Ghioroc, Traian Frideric învățător Miniș, Cornel Popescu paroh în Pauliș, Vasile D. Ilișu inv. Cuvin. Grigoriu Caba inv. Conop. George Mihutia inv. în Ghioroc, Georgie

Yaspuțiu paroh în Sorosiag, **Ionel Tomuția** înv. Lupești, **Petru Pelle** preot Miniș, **Georgiu Stoian** înv. Paulis, **Petru I. Bunchi-ciu** înv. în Ilteu, **Teodor Savu** înv. în Toc, **Sinesie Popovici** înv. în Troaș, **Eugen Spinațiu** înv. în Soborșiu.

INFORMAȚII.

ARAD, 1 Noembrie n. 1911.

— **Maj. Sa în Budapesta.** Din Viena se anunță că răceala Maj. Sale ține încă și acuma, dar cațarul slăbește și în curind Maj. Sa va fi iarăș pe deplin sănătos.

Medicii speră că reînșănătoșirea va urma în cel mai scurt timp, așa că Maj. Sa va putea veni încă în cursul acestei luni la Budapesta, unde va petrece câteva săptămâni.

— **Vezuvul dela Șarmășel.** Din Cluj se anunță că toate încercările de până acum de-a stinge gazele aprinse până acum au fost zadarnice. Abia a fost stins focul într-o parte, când în altă parte s'a întâmplat o nouă erupție. Flacările sunt pe alocuri de trei metri înalte.

Militia dusă la Șarmășel munceste cu cea mai mare stăruință, dar focul abia va putea fi stins în mai puțin de 4—5 zile.

— **Biserica românească din Cluj.** Ziarul „Az Ujság” din Cluj publicase înainte cu câteva săptămâni, indemnând de câțiva Români din Cluj, știrea că biserica românească gr. cat. din Cluj stă să se dărâme în fiecare clipă și că Românii nici nu mai îndrăsnesc să meargă la biserică, de teamă că biserica se va surpa, îngropându-i de vii. Ziarul unguresc publicase și câteva scrisori ale unor Români, în cari părintele protopop Dr. Ilie Dăianu era aspru atacat, că nu poartă grija bisericii.

Duminecă, primăria din Cluj a trimis la biserică o comisie specială, în frunte cu arhitectul omagului Moll Elemér, ca să cerceteze biserica și s'o închidă.

Comisia însă a constatat — cum publică și „Az Ujság” — că toate știrile despre biserică sunt născociri. Teama că se va surpa e naivă. Numai când se trag clopotele se elatină crucea din vârful bisericii, cum se elatină crucele tuturor bisericilor.

Comisia a raportat primăriei că biserica e în stare destul de bună și nu poate să existe nici cea mai mică teamă că se va surpa. Astfel de înclădirea bisericii nici că poate fi vorba.

Iată adevărul constatat de chiar autoritățile ungurești.

— **Statuia lui Cuza-Vodă.** Din Iași ni-se scrie: O delegație a comitetului pentru ridicarea statuei lui Cuza-Vodă va pleca la Sinaia pentru a solicita o audiență M. S. Regelui cu intenția de a-l invita să asiste la solemnitatea desvălirii acestei statui. Această comisie va interveni și la ministerul de lucrări publice ca să se acorde o reducere simțitoare pe C. F. R. țăranilor din întreaga țară ca astfel țăranii să fie cât mai bine reprezentați la solemnitatea desvălirii acestei statui.

— **Corul bisericii din Budapesta.** Abia că s'a constituit din sânul tinerimei universitare corul bisericesc gr. or. rom. budapestan, deja și numără peste 60 membri. Incurajați de acest semn de interes, direcțiunea corului a hotărât, să pășească înaintea marelui public și să-i arate abilitatea acestui cor bine disciplinat. Ocasiunea primă cu care va da corul dovadă abilității sale, va fi în 25 Noembrie st. n. când aranjează un concert împreună cu o serată etnografică, la care e poftit cu onoare întreg publicul românesc atât din capitală cât și din provincie. Venitul curat e destinat de o parte pentru sporirea fondului corului, pe de altă parte fondului ziaristilor români.

Ca să putem realiza scopul nostru nobil, apelăm la onoratul public românesc, să ne deie sprijinul prețios, atât material, cât și moral.

S'a constituit un comitet de organizare alcătuit din 80 membri, care de prezent lucrează la compunerea programei, ținute la nivel artistic cât mai înalt. În programă se cuprinde: cor mixt, cor bărbătesc, pian, violină și cant etc. toate alese din operele celor mai renumiți artiști și executate de excelente puteri.

Publicarea programei și distribuirea invitațiilor seva face în săptămâna viitoare. Cu deslușiri și invitațiuni servește bucuros și cu toată plăcerea președintele activ al corului d. Dr. Liviu Lința avocat, Budapesta VIII Hunyadi ut 15. Atragem în deosebi atențiunea stimatului public românesc din provincie, căruia i-se dă acum potrivit prilej a cerceta și cunoaște și frumoasa noastră capitală întru cât comitetul organizator a înființat o comisiune de primire și călăuzire.

În fine e rugat onoratul public participant să se prezinte la serată — atât damele cât și domniile, — întru cât se poate în costum național, ea și cu aceea să mărească splendoarea și caracterul național al întregii petreceri. — **Prezidiul.**

— **O pădure în flacări.** Din Buzău (România) se anunță: Un puternic incendiu s'a declarat Luni

noaptea în pădurile moșnenilor la locul numit Hotaru din com. Nehoiași.

Au ars peste 20 Ha. Focul a fost localizat, dar incendiul a început din nou cu furie tot în pădurea moșnenilor la locul numit Argintoaia.

Pădurile nu erau asigurate. Șeful postului a auzit pe celelalte posturi cerând ajutor pentru localizarea incendiului.

Amănunte lipsesc.

x La expoziția internațională de construcții de fier și mașini din Budapesta a făcut mare senzația în toate cercurile de specialitate, motorul de olei brut „Rohur”, expus de fabrica de motoare **Ödön Landler, Budapesta, VI. Lovag u. 2.** Acționarea regulată și simplitatea fără pereche a acestui motor a atras atențiunea tuuror vizitatorilor și astfel cu drept cuvânt putem afirma, că dintre toate motoarele cu olei acesta e cel mai preferabil.

La această expoziție a fost distins cu medalia din partea statului, ceea ce întărește afirmația noastră despre calitățile nediscutabile ale motorului.

Motorul „Robur” se poate aplica cu mare succes la tot felul de mașini agricole, industriale, mașini de treerat și mori așa că ne permitem să-l recomandăm în atenția On. public.

x **Gustav Tátray** — Oradea-mare, str. Rákoczy, prăvălia pentru elită, unde se pot cumpăra lucruri de mână, pentru dame precum și necesarii, cu prețuri foarte ieftine. Telefon 783.

x **Németh și Király.** eritorie pentru domni Cluj, str. Kötő 5, anunță on. public român din loc și împrejurime, că au sosit ștofe indigene și străine, pentru sezonul de toamnă și iarnă. Pardesii, paltoane se pregătesc pe lângă prețuri acomodate, conform modei. Rugăm on. public pentru sprijinirea și mai departe.

x **Seminarul juridic Dr. Geréb, Cluj, Str. Farkas** (lângă edificiul cel vechiu al teatrului). Pregătește pe lângă onorar mic, pentru examenele de drept, de stat, riguroase, de drept de stat, examene de avocat și de magistrat. În 3 luni se câștigă licența de doctorat. Fiind în pragul proiectelor de reformă a învățământului juridic, e de dorit ca toți cei interesați să se adreseze spre binele lor la acest seminar, care înlesnește mult cariera avocațială.

Atelier de fotografii artistice, de primul rang. Rona și Kinást, Orăștie Vásár tér nr. 4 (casele lui Hermann). Fotografii și portrete, reproducții după fotografii vechi și noi în mărime naturală, expuneri de obiective speciale pentru interior, acatice, și lucrări în aquarel și olei artistic excoctate. Cei ce se provoacă la anunțul din „Tribuna” capătă 5% rabat. Fiți cu atențiune la firmă.

Leon Tolstol.

144

RĂȘBOIU ȘI PAGE.

ROMAN.

Trad. de A. C. Corbul.

(Urmare).

În sfârșit, Elena ceru să se permită uneia din tinerile fete de ași petrece restul serei în loja ei, pentru a face o mai intimă cunoștință cu dânsa. Natașa primi invitația. În timpul antractului ușa lojei se deschise și Anatol intra înăuntru înclinându-se și evitând în mersul său de a se acăța de rochiile damelor.

— Imi dai voe săți prezint pe ratele meu? zise Elena privind când pe Anatol când pe Natașa.

Tânăra fată se întoarse și zâmbi, înclinând ușor capul ei gingaș.

Anatol luă loc lângă dânsa și îi spuse că de mult dorea să aibă onoarea de a face cunoștință cu ea.

În societatea femeilor, el era mai inteligent și mai simplu decât în aceea a bărbaților.

Natașa fu plăcut surprinsă, descoperind că acest om despre care povesteau lucruri, n'avea nimic teribil înrînsul, ei dimpotrivă, zâmbetul lui era naiv, vesel și bun.

— Conteso, îi zise el deodată, adresându-i-se ca unei persoane pe care o cunoștea de mult, în curind vom avea un carusel costumat; ne vei face onoarea de a lua și d-ta parte la dânsul? Te rog, făgăduiește-ne că o să vii — nu e așa că vei veni?

El nuși mai deslăpăia ochii de fața gâtului și brațelor Natașei. Ea simțea că el o admira și aceasta îi făcea

plăcere, dar în celas timp își simțea ceva greu pe suflet.

Când nu se uita la dânsul, ea știa că el îi admira umerii.

În timpul unei clipe de tăcere silită de care Anatol profita ca s'o privească cu insistență Natașa, ea să rupă tăcerea, îl întrebă dacă Moscova îi plăcea.

— Viața de aici mi-a plăcut până acum așa și așa; acum însă sunt încântat de ea. Vei veni de carusel, conteso? Vino!

Și întinzând mâna către buchetul Natașei, el adăugă cu vocea scăzută:

— Vei fi cea mai frumoasă, vino, scumpă conteso, și drept confirmare a promisiunii d-tale, dă-mi această floare.

Natașa nu auzea ce-i spunea el, dar simțea că agândurile lui nu erau curate.

Nestiind ce să-i răspundă, ea se întoarse în altă parte ca și cum n'ar fi auzit nimic. Dar își zise numai decăt: „L'am jignit, o să se supere”. Ea nu se putea împedica de a-l privi.

Ei își zimbiră unul altuia cu privirile țintă unul în ochii celuilalt.

Natașa se întoarse în loja ei, încântată de lumea nouă în mijlocul căreia se învârtea. Tot ce se întâmpla îi părea firesc și oate gândurile ei vechi cu privire la logodnicul ei, la prințesa Maria, la viața dela țară, îi făceau impresia unor amintiri de demult.

Când esiră din teatru, Anatol se apropie de ei, le chemă caleasca și ajutând Natașei să se urce în trăsură, îi strinse brațul mai sus de cot.

Tânăra fată, roșie și emoționată, îl privi, dar el o fixă cu ochii strălucitori și drept orice răspuns, îi zâmbi.

Numai dupăce ajunse acasă își putu da Natașa seamă de cele petrecute, și deodată, amintinduși de

prințul Andrei ea fu cuprinsă de groază și scoase o exclamațiune:

— Ah! — Apoi, părăsind în grabă masa de ceai eși din sufragerie.

— Dumnezeu! sunt perdată, își zise ea. Cum de-au putut ajunge lucrurile până aici?

Ea rămase multă vreme pe scaun cu obrazii roși îngropați în palme, silindu-se săși explice ce s'a întâmplat. Totul îi părea tulbure, întunecat și grozav.

Ea încercă înzadar să se liniștească; ceva îi șoptea că toată curăția vechiului ei amor dispăruse. Închipuirea ei îi evoca conversația avută cu Anatol, ea îi revedea chipul, gesturile lui și zâmbetul duos care îl luminase când i-a strins brațul.

LXVII.

Anatol ședea în Moscova fiindcă prințul Vasile îl făcuse să părăsească Petersburgul unde tânărul cheltuia mai bine de douăzeci de mii de ruble pe an, afară de datorii pentru aceiaș sumă. Creditorii lui cerură să fie achitați de tatăl său. Prințul Vasile declară fiului că-i plătea jumătate din datorii pentru cea din urmă oară, cu conduita ca Anatol să primească la Moscova postul de aghiotant la comandantul șef, și săși găsească acolo o logodnică bogată.

El o numise pe prințesa Maria și pe Iulia Kuraghin.

Anatol primi aceste propuneri și sosi la Moscova, la cumnatul său contele Bezukhow.

Pierre îl primi la început fără plăcere, apoi se obișnuie cu dânsul, îl însoțea câte odată la orgii, îl imprumuta cu bani. Anatol deveni deodată idealul femeilor în Moscova, mai ales pentru că le prefera chiar că avea legături foarte intime cu d-soara Georges.

71 unu

BIBLIOGRAFII.

„Noua revista română“ de sub direcțiunea dlui C. Radulescu Motru, are următorul sumar:

Noutăți: Internatul meseriașilor români din Cernăuți. — „Maica cea tânără“, dramă de Emil Isac.

Cestiuni sociale: Marin Ștefănescu. — Idealismul în politică.

Literatură: N. Em. Teohari. — Cu prilejul unei poezii a lui St. O. Iosif. N. Stănescu. — Rugăciune. I. Chiru-Nanov. — Poeste Dorna... (cu ilustrații).

Cronica teatrală: Lazăr Cosma. — Teatrul Național: „Cometa“ comedie în trei acte, în versuri, de D. Anghel și St. O. Iosif. Teatrul Modern. Compania dramatică Davila: „Fetița“ comedie în patru acte de P. Weber și de Grosse.

Cronica științifică: Em. Grigoraș. — Noutăți științifice: Trăsnetul globular. — Pipăitul la distanță și facultatea orientării la orbi. — Aviațiune.

Dări de seamă: N. I. — Ramiro Ortiz: Un imitacione rumena dal Gesner e dal de Vigny; Per la fortuna del teatro alfieriano in Rumania. urmă cuvânt“ al dlui Xenopol. — Kogălniceanu și chestiunea agrară. — In chestia „Enciclopediei Bisericeii ortodoxe“.

Revista revistelor: Revista științifică V. Adamachi. — Natura. — Revue pédagogique. — Mercure de France. — Memento.

Redactor responsabil: Iuliu Giurgiu,
Tribuna“ institut tipografic. Nichin și casa.

„Insemnările unui trecător“

crâmpie din sbuciumările dela noi
de Octavian Goga.

Prețul 3 Cor. în România Lei 3.50 plus 30
fil. porto, recomandat 60 fil.

„Din țări străine“

scrierile inedite alui Dr. Iuliu T. Mera.

Prețul 2 Cor., în România Lei 3.50 plus 20
fil. porto, recomandat 50 fil.

La Librăria „Tribunei“ să află de vânzare „Pomelnicul viilor și morților“ legat în pânză, aurit
cu prețul de 50 fileri plus 5 fileri porto.

La librăria „Tribuna“ se află de vânzare toate
manualele școlare ce se folosesc în dieceza Aradului, asemenea și revizite de scris și desemn.
Comandele se efeptuesc prompt.

N. Iorga: Istoria Românilor în chipuri și
icoane. 2.50.

N. Iorga: Serbările dela Blaj. Insemnătatea
ler politică, culturală și literară á 30 fil. plus 5
fil. porte.

N. Iorga: Un biruitor. Radu-Vodă Șerban á
50 fil. plus 5 fil. porto.

N. Iorga: Tulburările bisericesti și politica-
nismul. O cuvântare și articole á 75 fil. plus 5
fil. porto.

Ion Gorun: Știi românește? Câteva observări
asupra limbei, cum se scrie în vremea de față á
1.30 plus 10 fil. porto.

I. Codru Vrăoșanu: Călătoriile unui român
ardelean în țară și străinătate (1885—44). (Pe-
regrinul Transilvan), ed. prefăcută în stilul li-
terar de astăzi de Constantin Onciu, cu o prefață
de N. Iorga. 1.50.

Bucura Dumbravă: Haiducul, tradus de T.
Nica, ed. II. 2.—

O. Goga: Poezii. 2.—

O. Goga: Ne chiamă pământul. Poezii. 2.—

Iules Verne. Castelul din Carpați. Roman
din viața poporului românesc din Ardeal. Trad.
de Viotor Onișor á 1.80 + 20 fil. porto. Ediția de
lux Cor. 2.40 + 80 fil. porto.

„Biblioteca Teatrală“.

1. Soare cu ploaie, comedie într'un act
de I. Vulcan . . . . . —40
2. Idil la țară, com. în 1 act, localiz. de
M. Baiulescu, după Juin și Flerx . . . . . —40
3. Biletul de tramvaiu, com. în 1 act, de
Gr. Mărunțeanu . . . . . —30
4. Un om buclucaș, comedie într'un act,
local, de M. Baiulescu, după M. Mic-
hael și Labiche . . . . . —40
5. Trei doctori, com. în 1 act, localiz. din
limba germ. de Virginia A. Vlaicu. . . . . —40
6. Pălăria ceasornicarului, com. în 1 act,
de Mdm. Emile Girardin, loc. de A.
G. N. . . . . —50
7. Unde dai și unde creapă, com. în 2 acte
de Alex. Cosmar, loc. de I. Popescu. . . . . —50
8. Pentru ochii lumii, com. în 2 acte de
Labiche, localizată de Gil. . . . . —50
9. Ruga dela Chiseteu, com. pop. în 1 act
cu cântece și joc de Iosif Vulcan . . . . . —40
10. Vacanții com. orig. în 1 act de M. Ba-
iulescu . . . . . —40
11. Dragostea cu toane, pastorală în 1 act
și în versuri de Goethe, trad. de Șt. O.
Iosif . . . . . —50
12. O ședință comunală, com. în 2 acte
de G. Stoica. Premiată . . . . . —80
13. Curiozitatea femească com. în 1 act
p. fetițe . . . . . —40
14. Lăsata secului, com. în 1 act pentru
fetițe. . . . . —40

Ioan Adam: Vorbe de clacă. 2.—

H. de Balzac: Amorul mascat sau nesocotinta
și fericire. —30.

I. Agârbiceanu: Prăpastia. —30.

I. Agârbiceanu: In clasa cultă. 1.80.

I. Agârbiceanu: Două iubiri. 2.—

I. Agârbiceanu: In întunec. 2.—

O. Goga: Poezii. Operă premiată de Acade-
mia Română. 1.—

REISZ MIKSA FABRICĂ DE MOBILE

in

BÉKÉSCSABA — NAGYVÁRAD

Andrássy-ut 41—43.

Rákóczi-ut 14.

(Lângă »Apollo«)

M. Schromm
mehanic

Brașov—Brassó
Hosszú-utca No. 27.

Recomandă în atențiunea onor. public
din loc și jur

marele său atelier mehanic
aranjat în Brașov, Hosszú-utca 27, unde
se efeptuesc tot-felul de lucrări atingă-
toare in aceasta bransă, precum:

mașini de cusut, biciclete,
gramofoane și apaducte,
pe lângă prețurile cele mai convenabile
și execuție solidă și punctuală.

Mașinile de cusut pentru familii

sunt cele mai perfecte.

Cumpărați numai direct dela fabrică ori în
chioscurile noastre, ori prin agenții firmei.

Societatea pe acții de mașini de cusut

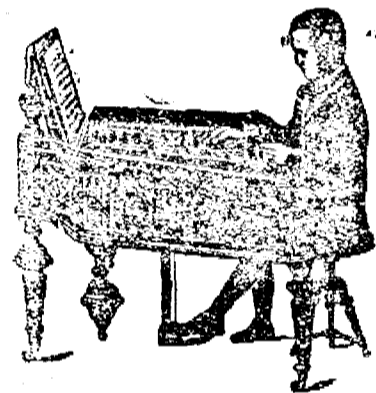
Singer Co

Arad, József Főherceg-ut 9. sz.

(Vis-à-vis de biserica luterană).

La cerere se dă gratuit prospectele de lipsă.

ȚIMBALE!

Țimbele inventate de mine, cele mai
moderne, cu organism dublu de oțel, foarte
trainice și de o rezonanță deosebită se pot
comanda numai dela mine, cu prețurile
cele mai moderate, pe lângă ga-
ranție de 5 ani.

Mészáros Ferenc,
fabricant de cimbele.
Budapest, VII., Bethlen-u. 39.

Prețurenturi, la cerere, se trimit gratis. Cores-
pondența intrucât se poate să se facă în limba
ungurească, germană sau sîrbească.

„ENGLISH HOUSE“

NOU ATELIER DE CROITORIE EN-
GLEZEASCĂ P DOMNI ÎN ARAD.

Aduc la cunoștința mult on. public că
în Arad, strada Deák Ferencz
(Palatul »Crucea-Albă«) mi-am deschis

atelier de croitorie

englezească modern și corespunzător tim-
pului prezent. Imi stă în puțință a satis-
face cererile on. public prin un croi cu
gust, prețuri moderate și condițiuni de
plată favorabile pe lângă serviciu prompt
și conștiințios. — Cerând sprijinul mult
on. public, — rămân cu profundă stimă:

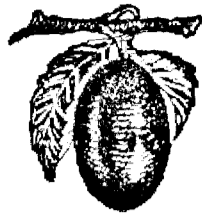
Wertheim Jenő,

croitor pentru domni.

Noutate surprinzătoare!

600 de bucăți numai 4 coroane.

Un ciasornic practic, sistem Anker, aurit frumos, umblă 36 ciasuri, cu lanț cu tot (garanție 3 ani) 1 cravată modernă pentru bărbați, 3 batiste ff, 1 spiț pentru țigări cu chihlibar, 1 inel pentru bărbați cu imitație de briliant, 1 broșă elegantă (noutate), 1 oglindă de buzunar, 1 punguliță de piele, 1 cuțitaș cu unelte, 1 păreche butoni de manșete, 3 butoni de cămașă (toate din aur duble cu încheietoare patentată), 1 album de 36 icoane dintre cele mai frumoase, 5 articole de haz (foarte nostime), 20 articole de corespondență și alte 500 de articole folositoare și necesare în orice gospodărie. — Toate împreună cu ciasornicul, care singur valorează prețul, se trimit pe lângă rambursarea sumei de 4 K. prin Casa centrală de expediție: **F. WINDISCH, Krakau, Nr. G/57.** NB. Bani se retrimite dacă obiectele nu convin.

În atenția pomicultorilor!

Ofer altoi de pruni bosnieci ca »Balkanska Carica« (Regina balcanului) și »Kraljica Bosne« (Regina Bosniei). — Altoiul de 2—3 ani cu coroană admirabilă e cel mai bun din diferitele soiuri de pruni. Poama e foarte mare, excepțional de dulce și foarte gustoasă. Se coace spre sfârșitul lui August, când se poate folosi ca deesert, pentru uscat, la fabricarea țuicei și a sligovițului. — Prunii mei nu sufer de căderea frunzelor, (Polystigma rubrum) ca de regulă alte soiuri la cari în mijlocul verii cade frunza, pricinuind stricarea poamei. Acest soi a fost premiat în diferite rânduri, cu premiul întâi din partea guvernului. A fost premiat la expoziția milenară din Budapesta 1896 și la expoziția din Viena 1897 cu medalie de aur, la expoziția internațională din Paris 1900 cu medalie de argint și în fine la expoziția regnicolară din Bosnia și Erțegovina ținută la Sarajevo iarși cu medalie de aur. — Pentru calitatea prunilor garantez.

Sava T. Kojdić,
mare proprietar în Brečka, Bosnia.

MOBILE

pentru dormitoare, sufragerii, locuințe garzon, saloane, otele, cafenele, restaurante și palate; mobile de aramă și fier, covoare, perdele, candelabre, pianse se trimit oriunde pe lângă plătire cu bani gata, ori în condiții favorabile de plată. Album bogat ilustrat 1 coroană.

La aranjare deplină trimitem voiajeur pe speșele noastre.

MODERN LAKBERENDEZÉSI VÁLLALAT
Budapest, IV., Gerlőczy-utca 7.

(Lângă primăria centrală.)

M'am tot cugetat,
că în scumpetea asta mare,
cum aș putea să economizez,
ca să mă pot ajunge
— cu leafa ce-o am! —

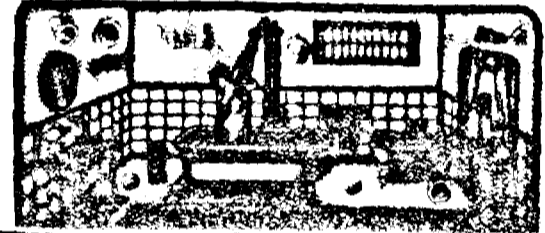
Și m'am convins
deja acum, că numai așa
pot să ies în curat cu speșele,
dacă îmi voi comanda
vestmintele de lipsă la:
GHEORGHE MARIȚA
croitor hărbătesc și de uniforme militare
Arad, Kossuth Lajos-utca 66.

Rudolf Hiller, lăcătuș artistic și pentru edificii,

Sibiu—Nagyszeben,

Atelierul: Rosenfeldgasse 6/a; Locuința: Wagnergasse 23

Primește lucrări de lăcătușerie, precum: grilaje la case noi, porți trepte, balcoane, îngrădituri la grădine și morminte. Casse de bani contra focului în ori-ce execuție. Telefoane de casă, telegrafe și sonerii electrice, apoi, apaducte, aranjament pentru camere de baie, closete și fântâni cu pompă pe lângă prețuri moderate și execuție artistică. Ori-ce reparaturi se efectuează repede cu prețurile cele mai ieftine și pe lângă garanță.

Sute de mii de dame au să mulțamească frumusețea lor

pielea catifelată a feței și fină a
mânilor, specialității de toaletă

Ravissante

a renumitului doctor parisian Lajosse.

Sunt nevătămătoare!
Rezultatul de neîntrecut!

Fard Ravissante, folosire la zi în 3 nuanțe Cor. 1.50.

Pudră Ravissante, 3 nuanțe, pudra cea mai fină în cutii de 1 și 2 Cor.

Crema Ravissante, folosire seara, pentru catifelarea pielii, față gât, mâni și brațe în borcane de 1 și 2 Cor.

Săpun Ravissante, curat, nevătămător, bucata 1 Cor.

La albirea dinților e de recomandat praful de dinți Ravissante al doctorului Lajosse, cutia 1 Cor.

Apa de gură Ravissante, specialitate unică, sticla 2 Cor.

Se vinde în Budapesta în farmaciile:

Török József și Török Sándor.

În provincie se expediază cu ramburs. Să cerem precis în droguerii, farmacii și parfumerii, specialitățile renumite »Ravissante« ale doctorului Lajosse. Să fim atenți și să ne ferim de falsificări.

Motoare

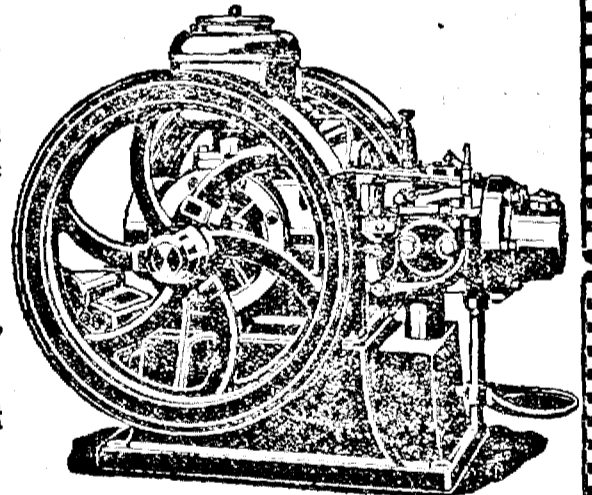
svedeze pentru olei brut, (brevetul lui Hirsch Frank, Stockholm), în poziție orizontală și verticală. Mașini motorice ieftine și sigure, se pot instala ori unde. Motoare sistem Diesel. Motoare cu gaz. Motoare cu benzină, în cea mai bună execuție. Se pot comanda la

Surányi Viktor

inginer tehnic diplomat, fabricant de mașini agricole.

Budapest, V., Alkotmány-u. 12.

Cerești catalog.

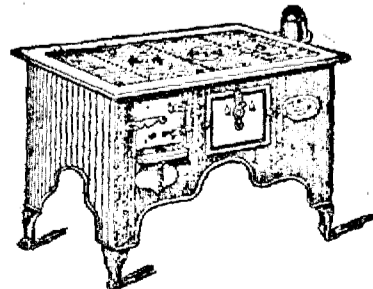

Fabrica de prăjitoare de cafea și căminuri brevete a lăcătarului

IFJ. FAZAKAS FERENCZ

Szepsiszentgyörgy, Gróf Mikó-u. 18.

Recomandă on. public prăjitoarele de cafea brevete și căminurile (șparhert) recunoscute de cele mai bune, dintre cari până acum s'au comandat peste 400 bucăți.

Primesc și escut pe lângă prețuri moderate orice lucrări de strungărie în fier, repararea mașinilor și mecanismelor de fier, a casselor etc. pe lângă garanție.

Trimite franco fiecăruia care se referă la ziarul acesta prețurent despre prăjitoarele și căminurile sale brevete.

Pregătite în atelierul său propriu.

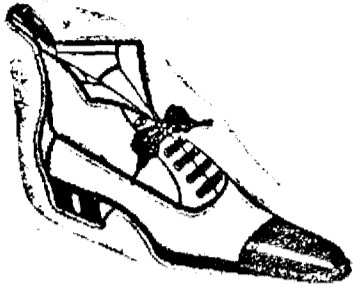
Anton Juratsch, pantofar pentru domni, dame și copii,
Nagyszeben, Strada Reisper nr. 11.

Recomandă în atenția on. public din loc și provincie

Prăvălia sa de încălțăminte

pregătite în atelierul său, după cerințele modei și ortopediei, cu prețuri foarte moderate.

Reparaturi execut ieftin!

Prețurile cele mai moderate!

Material prima calitate!

Serviciu prompt!

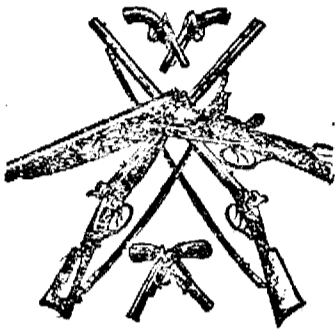
Haas Károly

primul armurar și optician din

Szabadka, Egres-u. (Uri Kasinó).

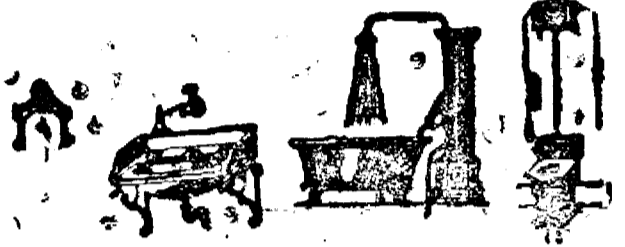
Mare asortiment de

arme și biciclete

de cea mai bună fabricație precum și părțile constitutive ale acestora. Se primește pe lângă garanție și prețuri moderate tot felul de reparaturi de arme de orice soi, mașini de cusut, biciclete gramofone, mașini de scris, precum și prefacere armelor și orice lucrări din acest ram. Serviciu punctual și conștiințios

Apaducte.

Ceie doresc apaducte ieftine să se adreseze la anlepriza lui **Balázs Mihály, Marosvásárhely, Szentgyörgy-utca 16 sz.**

— Primește pe lângă garanție orice lucrări din acest ram ca introducerea de apaducte și canalizare trebuincioasă pentru castele, comune, spitale, casărmi și școale. — Specialist în sondaj — Primește pe lângă condiții avantajoase înerea în ordine și repararea caselor în cursul unui an. — Prospecte gratuit. Se angajează pe anul întreg pentru ținerea în bună rinduală a caselor și pentru repararea bazinului closetului. Oferă aparatul pentru clătirea closetelor — noui care nu reclamă spese și de fiecare bucată dă garanță de 3 ani. —

Damele cari voiesc să fie svelte, încerce corsetele mele

„Neuester Schnitt”

necesare la costumele »Princes« și »Directoire«.

CORSETE

după măsură, precum și reparaturi se fac în acuratețe.

Gustav Zimmermann
Sibiu-Nagyszeben,
Grosser-Ring, 1. în etaj.

Nr. telef. pentru oraș și comitat 609

BANI

pe moșii și case de închiriat din Arad

cu amortizație de 10—70 ani

după mărimea sumei împrumutate cu 4, 4¹/₄, 4¹/₂, 4³/₄ și 5⁰/₀, pe lângă dividendă de mijlocire și amortizație de interese corespunzătoare până la valoarea cea mai mare.

Spese anticipative nu sunt, la dorință anticiper spesele de intabulare, convertex datorile de interese mari.

— Rezolvare grabnică, serviciu prompt. —

SZÜCS F. VILMOS

Representanța pentru mijlocirea de împrumuturi a

Institutului pentru credit fonciar din Sibiu

pe teritoriu comitatului Arad, orașului Arad, comitatului Bichis, Gyula, Ciaba.

ARAD, Karolina-utca 8. (Casa proprie.)

(Lângă filiala Poștei.)

Pris... pe lângă onorar acuisitori de afaceri abili și demni incedere.

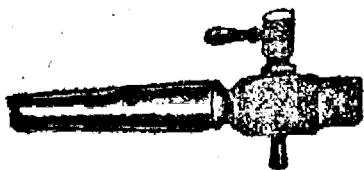
LÉVAY GYÖRGY

STRUNGAR

SZEGED, Püspök-tér 4.

Primește spre efeptuire și reparare tot felul de lucruri ce aparțin acestei branșe, precum: popice și bile, dopuri și slăvini (pipe) pentru buți gherghefuri p. lucru de mână, articole p. fumători, camişuri, spițuri etc.; bile și dacuri pentru biliard; domino, șah și tot felul de decorații, la mobile, etc., cuire ș. a.

Comandele se efeptuesc prompt și conștiințios.

FABRICA DE SPALAT CU ABURI
„KRISTALY”
 Gőzmosógyár, Kolozsvár, Pályaudvar.

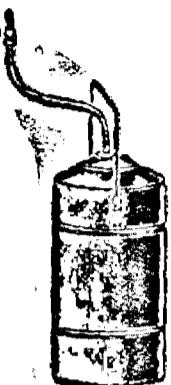
Aranjată cu mașinăriile cele mai moderne, cu putere electrică; spală, calcă și curăță albituri bărbătești și de dame și toffelul de lingerie cu prețuri moderate. La suma de peste 10 Cor., pachetul se retrimite francat.

Schwalb Adolf fia Vilmos

tinichigiu și arămier.

Budapest, VII. Verseny-u. 8. Colțul străzii Murányi.

Pregătește toffelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, cana pentru olei, lack ori petrolu. facile, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.
 Catalog gratuit și franco.

Magazin nou de lemne. Telefon 579.
 Lemne de foc în preț ieftin!

AVIZ!

Avizez onoratul public din Arad și jur, că am preluat

magazinul de lemne f. Novák

care se află înaintea vămii de lângă podul cel vechiu, unde vând lemne tăiate, netăiate și stâlpi cu prețurile cele mai ieftine. — Cu conducerea magazinei este încredințat dl *Károly Feller*, care face totul, ca să câștige încrederea on. public. — Pentru lămuriri rog să se adreseze direct lui. — Cer sprijinul onoratului public:

KALKÓ SÁNDOR.

Prima fabrică ungurească de cuțite de mașini și unelte de oțel. Fondată la 1859.

Bartusek Károly

Budapest, VI. ker. Dávid-utca 10. sz.

Singurul specialist în Ungaria pentru fabricarea de unelte mecanice pentru lucrarea lemnului.

Uneltele mele taie ca **OTRAVA**

și se potrivesc la ori-ce mașină pentru lucrarea lemnului, pentru-că sunt fabricate

din oțel de cea mai bună calitate. Astfel sunt: *cuțitele pentru rindele de mașini, scobitoare; capete de cuțit, ferestraie de mână (horony) și lungime; sfredele pentru sfredelirea de găuri adânci; cuțite de sfișiere, unelte pentru sfredelire, crepare și fabricarea de cepuri*, cu un cuvânt toffelul de unelte mecanice pentru lucrarea lemnului. — Preface și osiile țitoarelor de cuțite în patru colțuri, oprite de serviciul superior de industrie, în osie cilindrică și fabrică, după comandă, **noă osii cilindrice** pentru ținerea cuțitelor.

Ori-ce deslușiri se dau în cel mai scurt timp.

S'A DESCHIS

prăvălia de pardesie de dame

György Menyhért & Co.

Arad, piața Andrássy Nr. 8.

Nr. telefonului 855.

Vis-à-vis de biserica Minorităților.

Nr. telefonului 855.

Mare asortiment în noutăți englezești de cea mai elegantă formă; modele originale în pardesii de dame și domnișoare pe lângă prețuri ieftine, fixe. — Comandele după măsură se execută în timp scurt. — În provincie la cerere se trimit mustre.